

**Geprezen en verguisd: P.C. Hooft-prijswinnares Amœne van
Haersolte en haar novellebundel *Sophia in de Koestraat* (1946)**

Een vergelijkend onderzoek naar de literaire waardering van culturele
autoriteiten voor Amœne van Haersolte en *Sophia in de Koestraat* (1946) in de
periode 1947 tot 1960 en in de periode 1960 tot en met 2016

Lonneke Rijken

S4345142

lonneke.rijken@student.ru.nl

12 juli 2016

Prof. dr. Jos Joosten

Marieke Winkler MA

Eindversie bachelorscriptie

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	4
2. Inleiding	4
3. Methode.....	7
3.1. Materiaal.....	7
3.1.1. Het corpus	7
3.1.2. Amøene van Haersolte en Sophia in de Koestraat (1946)	8
3.2. Analysemethode	11
3.2.1. De culturele autoriteiten	11
3.2.2. De waardeoordelen.....	11
4. Analyse van de teksten.....	13
4.1. Periode van 1947 tot 1960.....	13
4.1.1. Bespreking van Sophia in de Koestraat (volledig).....	13
4.1.2. Bespreking van Sophia in de Koestraat (gedeeltelijk)	20
4.1.3. Portret	20
4.1.4. Bericht over de P.C. Hooft-prijs en bespreking van de winnaars	22
4.1.5. Literatuurgeschiedenis	23
4.1.6. Letterkundig woordenboek	24
4.1.7. Het juryrapport van de P.C. Hooft-prijs 1947	24
4.2. Periode van 1960 tot en met 2016	24
4.2.1. Bericht/column n.a.v. een bekroning/literaire prijs	24
4.2.2. Bericht/artikel/column overig	26
4.2.3. Portret	28
4.2.4. Literatuurgeschiedenis	30
4.2.5. Literaire reisgids.....	31
4.2.6. Doctoraalscriptie	31
4.2.7. Essay over het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs	33

4.2.8. Bericht n.a.v. het essay van Beaufort over het ontstaan van de P.C. Hoofd-prijs...	34
5. Conclusie en discussie.....	35
6. Literatuurlijst.....	39
7. Bijlagen	41
Bijlage 1: Literatuurlijst van het corpus	41
Bijlage 2: Indeling van de tekstsoorten	46
Bijlage 3: Overzicht van de eindoordelen van de culturele autoriteiten	47
Bijlage 4: Overzicht van de mentions	49

1. Samenvatting

In dit artikel is de literaire waardering onderzocht die culturele autoriteiten aan Amcøne van Haersolte en *Sophia in de Koestraat* (1946) hebben gegeven. *Sophia in de Koestraat* is in 1948 bekroond met de P.C. Hooft-prijs. Door de teksten die de culturele autoriteiten in de periode van 1947 tot 1960 en in de periode van 1960 tot en met 2016 hebben geschreven te analyseren is een beeld gevormd van de literaire waardering. Vervolgens zijn deze resultaten met elkaar vergeleken om de literaire waardering in de latere periode te kunnen verklaren. Er is gebleken dat er in de latere periode andere tekstsoorten zijn en dat men negatiever is over de toekenning van de P.C. Hooft-prijs dan in de eerdere periode. Van Haersoltes vertelkunst wordt echter in beide periodes positief gewaardeerd en haar stijl negatief. In beide periodes verschijnen positieve én negatieve besprekingen in zowel grote dagbladen en tijdschriften als kleine, regionale dagbladen en tijdschriften. Er is dus sprake van verandering en continuïteit in de literaire waardering voor Van Haersolte en haar werk. Waarschijnlijk hebben de toekenning van de P.C. Hooft-prijs, de gang van zaken rond deze toekenning en de inhoud van de bundel bijgedragen aan de literaire waardering in de periode van 1960 tot en met 2016.

2. Inleiding

Tijdens de Boekenweek van 1948 was er een primeur: de Staatsprijs voor de Letterkunde werd voor het eerst uitgereikt. Deze prijs is beter bekend als de P.C. Hooft-prijs en was in 1947 ingesteld door de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Jos Gielen, om jaarlijks afwisselend te worden toegekend aan verhalend proza, essayistiek en poëzie.¹ In 1948 werd de prijs toegekend aan het beste verhalend proza uit de periode tussen 1 juli 1944 en 1 juli 1947.² De keuze die de jury heeft gemaakt is uniek in de geschiedenis van de P.C. Hooft-prijs: de prijs moest gedeeld worden. De jury had aanvankelijk gekozen voor *Het oude huis* (1946) van Arthur van Schendel, maar omdat hij in 1946 was overleden, werd tijdens de laatste vergadering besloten om de prijs ook toe te kennen aan de novellebundel *Sophia in de Koestraat* (1946) van Amcøne van Haersolte.³ Dit is bijzonder, want Van Haersolte werd pas tijdens de laatste vergadering aan de lijst toegevoegd en was bovendien in de stemrondes lager geëindigd dan *Ierse nachten* (1946) van Simon Vestdijk.⁴

Er werd in de pers weinig aandacht geschonken aan de bekroning en degenen die er wel over schreven waren gematigd positief. De meeste critici vinden Van Schendels bekroning terecht,

¹ Beaufort 1986a, p. 16-18.

² Beaufort 1986a, p. 18.

³ Beaufort 1986a, p. 19-23.

⁴ Beaufort 1986a, p. 22-23.

al vinden ze *Het oude huis* niet zijn beste werk, maar betwijfelen Van Haersoltes bekroning.⁵ Wanneer er wordt gekeken naar de manier waarop er over Van Haersolte is geschreven in haar eigen tijd en daarna is een tegenstelling zoals deze niet uitzonderlijk. De contemporaine besprekingen van haar werken die verschenen in grote en kleine dagbladen en literaire tijdschriften – positief én negatief – en de bekroning met de P.C. Hooft-prijs laten zien dat ze in de jaren veertig en vijftig op de radar stond van verschillende literaire critici. Hiervan is Van Haersolte tegenwoordig echter vrijwel volledig verdwenen. Er verschijnen nog wel portretten over haar in regionale tijdschriften, maar in de meest recente literatuurgeschiedenis van Hugo Brems wordt ze alleen vermeld in een rijtje auteurs.⁶ In de dagbladen wordt ze keer op keer vermeld als een leuk feitje in de berichtgeving rondom een nieuwe toekenning van de P.C. Hooft-prijs, omdat zij de eerste en meest vergeten winnares van deze prijs is.

Er is dus na Van Haersoltes dood in de jaren vijftig verandering gekomen in de manier waarop er over haar en haar werk werd geschreven: er wordt – de vermeldingen van eerste winnares van de P.C. Hooft-prijs buiten beschouwing gelaten – vrijwel niets nieuws geschreven. Het is interessant om te kijken of er een vergelijkbare verandering heeft plaatsgevonden in de waardering die culturele autoriteiten hebben gegeven aan Amœne van Haersolte en haar bekendste werk, de bekroonde novellebundel *Sophia in de Koestraat*. Worden er andere waardeoordelen gegeven in de contemporaine periode dan in de periode erna of zijn ze hetzelfde gebleven? De reacties uit de contemporaine periode zijn al eerder onderzocht door Lucie Beaufort in de jaren tachtig. In haar doctoraalscriptie staat het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs en de eerste toekenning hiervan centraal. Ze bespreekt onder andere de reacties die verschenen na de publicatie van *Sophia in de Koestraat* en die verschenen na de toekenning van de P.C. Hooft-prijs.⁷ Er zijn niet alleen reacties uit de pers opgenomen, maar ook een vijftal brieven van literaire recensenten die hun mening gaven over de bundel.⁸ Beaufort ziet de reacties vóór de bekroning als aanbevelingen van grote namen die toevallig ook Van Haersoltes vrienden zijn en de reacties na de bekroning als verplichte besprekingen.⁹ Volgens haar is de eerste groep positiever dan de tweede, maar hebben beide groepen commentaar op de stijl.¹⁰ Verder waardeert de tweede groep wel Van Haersoltes vertelkunst.

⁵ Beaufort 1986b, p. 170.

⁶ Brems 2013, p. 165.

⁷ Beaufort 1986b, p. 124-128, p. 128-130 en p. 167-171.

⁸ De brieven zijn van Bordewijk, Naeff, Van Vriesland, Coster en Rademacher Schorer.

⁹ Beaufort 1986b, p. 128 en p. 130.

¹⁰ Beaufort 1986b, p. 128 en p. 130.

Beaufort is vrij beknopt in haar weergave van de waarderingen van de culturele autoriteiten, meestal geeft ze enkel aan wat er positief en negatief beoordeeld wordt en/of geeft ze een citaat. Daarnaast bestrijkt haar onderzoek alleen de contemporaine periode en niet de periode die hierna komt. In dit onderzoek worden beide periodes wel behandeld en bovendien is er de mogelijkheid om Beauforts corpus aan te vullen, omdat er gebruik gemaakt kan worden van digitale zoekmethodes die in haar tijd nog niet bestonden. Om een beeld te krijgen van de mogelijke verandering in de waardering van Van Haersolte en *Sophia in de Koestraat* in de loop der tijd staat de volgende vraag centraal: ‘In hoeverre kan de literaire waardering voor *Sophia in de Koestraat* (1946) en Amœne van Haersolte in de periode van 1947 tot 1960 een verklaring bieden voor de literaire waardering die deze novellebundel en zijn auteur hebben gekregen na 1960?’ Literaire waardering is opgevat als de aandacht en waardeoordelen die de culturele autoriteiten aan *Sophia in de Koestraat* en Amœne van Haersolte hebben gegeven.

In de onderzoeksvraag komen twee periodes aan bod die met elkaar worden vergeleken: de periode van 1947 tot 1960 en de periode vanaf 1960. 1960 is gekozen als breukmoment, omdat de periode ervoor beschouwd kan worden als de ‘contemporaine’ periode. Er verschijnen vanaf 1947 besprekingen van *Sophia in de Koestraat* en de portretten die naar aanleiding van Haersoltes dood in 1952 verschenen stoppen rond 1960. Voor beide periodes worden dezelfde deelvragen beantwoord: ‘Door welke culturele autoriteiten zijn *Sophia in de Koestraat* en Amœne van Haersolte gewaardeerd?’ en ‘Op welke manier zijn *Sophia in de Koestraat* en Amœne van Haersolte gewaardeerd door de culturele autoriteiten en wat wordt er verder over geschreven?’. Deze deelvragen worden beantwoord door de culturele autoriteiten die *Sophia in de Koestraat* en Amœne van Haersolte hebben beoordeeld en hun waardeoordelen nader te bekijken. Er wordt stilgestaan bij wie er aan het woord zijn geweest, waar en wat er positief en negatief gewaardeerd is. Voordat de teksten van de culturele autoriteiten worden geanalyseerd zullen het corpus, Van Haersolte en *Sophia in de Koestraat* in de methodesectie worden toegelicht. Ook zal er worden ingegaan op de analysemethodes van de culturele autoriteiten en hun waardeoordelen.

Het is de verwachting dat het oordeel van de culturele autoriteiten in de periode van 1947 tot 1960 positiever zal zijn dan daarna. Deze verwachting is gebaseerd op Beauforts conclusies voor de contemporaine periode: de eerste reacties waren een stuk positiever dan de latere reacties. Het is ook de verwachting dat er in de latere periode minder over de inhoud van *Sophia in de Koestraat* wordt geschreven, omdat er in deze periode waarschijnlijk minder besprekingen zijn terwijl daarin juist wordt ingaan op de inhoud van een werk.

3. Methode

3.1. Materiaal

3.1.1. Het corpus

De teksten die in het corpus zijn opgenomen zijn in vier fasen verzameld. In de eerste fase is via PiCarta, RuQuest, DBNL en BNTL gezocht naar artikelen over *Sophia in de Koestraat* en Amøene van Haersolte. Dit leverde zestien bruikbare teksten op.¹¹ Vervolgens is er via Delpher en Lexis Nexis gezocht naar krantenartikelen en konden dertig teksten worden toegevoegd.¹² Aangezien lang niet alle kranten in Delpher staan is het Letterkundig Museum in Den Haag benaderd met de vraag of daar nog recensies van *Sophia in de Koestraat* waren. Het Letterkundig Museum beschikte niet alleen over nieuwe recensies, maar ook over de doctoraalscriptie van Beaufort. Hierdoor konden er twintig teksten worden toegevoegd aan het corpus.¹³ Om het corpus zo compleet mogelijk te maken is er in de laatste fase opnieuw gezocht in Delpher en in de literatuurgeschiedenissen wat vijf nieuwe teksten opleverde.¹⁴

Het corpus bevat in totaal eenenzeventig teksten: tweeëndertig komen uit de periode 1947 tot 1960 en negenendertig uit de periode van 1960 tot en met 2016. In bijlage 1 is de literatuurlijst opgenomen van het volledige corpus waarin de periodes van elkaar gescheiden zijn. Alle teksten in het corpus hebben betrekking op *Sophia in de Koestraat* en Amøene van Haersolte. Er is voor gekozen om de teksten die grotendeels gaan over *De Laatste* (1927), *De Komeet en het Harlekijntje* (1949), *Lucile* (1951) en *De Roerkop* (1953) buiten beschouwing te laten, omdat er na 1960 vrijwel uitsluitend over *Sophia in de Koestraat* wordt geschreven en om de omvang van het corpus te beperken.

Er zijn tekstsoorten opgesteld om de teksten van de culturele autoriteiten in categorieën op te kunnen delen: bespreking van *Sophia in de Koestraat* (volledig), bespreking van *Sophia in de Koestraat* (gedeeltelijk), portret, bericht over de P.C. Hoofd-prijs en bespreking van de

¹¹ Deze teksten zijn Romijn 1947, Naeff 1948, Donker 1948, Smeding 1948, Buitendijk 1951 [1948], Ritter jr. 1956, Van Vriesland 1958 [1947], Vos 1959, Edinga 1966, Wage 1979, Blok 1985, Beaufort 1986a, Bordewijk 1989 [1947], Fens 1997, Blok en Van Bork 2005 en Heesen 2013.

¹² De teksten zijn Ter Laan 1952, *De Tijd* 1948, *De Gooi- en Eemlander* 1949, *Leeuwarder Courant* 1949, *Nieuwsblad van Friesland* 1949, Haimon 1949, *De Tijd De Maasbode* 1960, Wadman 1967, Scheepmaker 1977, Scheepmaker 1981, Warren 1985, Leistra 1986, Scheepmaker 1988a, Scheepmaker 1988b, Mooij 1993, *De Gelderlander* 1997, Leistra 2003, *Trouw* 2004, *Het Parool* 2008, Eddy 2009, Van Zijl 2011, Peters 2012, Nederhof 2012, *Algemeen Dagblad* 2012, Van Eck 2012, Fortuin 2015, Keesmaat 2015, Van de Reijt 2015, Peppelenbos 2015 en Schoonhoven 2016.

¹³ Deze teksten zijn Van Hille-Gaerthé 1947, Van Eckeren 1947, Stroman 1948, Dinaux 1948, Greshoff 1948, *Trouw* 1948, Blaman 1948, Panhuijsen 1948a, Panhuijsen 1948b, Coster 1948, Van Leeuwen 1950, Vos 1952, *Het Vaderland* 1952, Schmitz 1952, Knuvelder 1964 [1954], Entjes 1982, Knuvelder 1982, Beaufort 1986b, Kuijk 1987 en Laning 2004.

¹⁴ Deze teksten zijn *Provinciale Drentsche en Asser Courant* 1948, Smit 1948, Dam 1987, Cazemier 2011 en Brems 2013 .

winnaars, het juryrapport van de P.C. Hooft-prijs 1947, bericht/column n.a.v. een bekroning/literaire prijs, bericht/artikel/column overig, literatuurgeschiedenis, letterkundig woordenboek, bericht n.a.v. het essay van Beaufort over het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs, literaire reisgids, hoofdstuk in een doctoraalscriptie en essay over het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen waarin is aangegeven onder welke tekstsoort de tekst van een culturele autoriteit valt.

3.1.2. Amœne van Haersolte en Sophia in de Koestraat (1946)

Op 23 februari 1890 werd Amœne van Haersolte geboren als jonkvrouwe Ernestine Amœne Sophie van Holthe tot Echten. Na haar huwelijk in 1916 met Johan Frederik, baron Van Haersolte, werd ze barones Van Haersolte. Het echtpaar vestigde zich in Zwolle en later in het buurtschap Gerner, vlakbij Dalfsen, waar de familie Van Haersolte land bezat.¹⁵ Vanaf de jaren twintig schreef ze kritieken voor literaire tijdschriften als *Onze Eeuw* en *Den Gulden Winckel* en verhalen voor *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift*.¹⁶ Van Haersolte ontwikkelde een uitgebreid literair netwerk waarmee ze, over het algemeen schriftelijk, veel contact had. In 1927 verscheen *De laatsten* dat gaat over het laatste lid van een oud, adellijk geslacht.¹⁷ In 1946 verscheen de novellebundel *Sophia in de Koestraat* waarin voornamelijk novellen staan die eerder gepubliceerd waren in de jaren dertig. Drie jaar later verscheen *De Komeet en het Harlekijntje* (1949) dat zich afspeelt in een wereld die herinnert aan het achttiende-eeuwse platteland in Overijssel. Hierna werd in 1951 *Lucile* gepubliceerd dat een aantal autobiografische elementen bevat. Van Haersoltes laatste werk, de novellebundel *De Roerkop*, werd in 1953 postuum gepubliceerd en bevat net als *Sophia in de Koestraat* werk uit de jaren dertig. Van Haersolte had een lange geschiedenis van ziektes achter de rug toen ze op 1 augustus 1952 overleed aan de gevolgen van kanker.

Sophia in de Koestraat werd in 1946 uitgegeven bij N.V. Uitgeversmaatschappij G.A. van Oorschot. Op de omslag van de ingenaaide versie staat een zetfout die door meerdere culturele autoriteiten is overgenomen: Amoede van Haersolte in plaats van Amœne van Haersolte.¹⁸ De bundel bevat zeven novellen waarvan alleen 'Maharadja' en 'De spinnepoppe' niet in de jaren dertig in *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift* stonden.¹⁹

¹⁵ Edinga 1966, p. 72.

¹⁶ Blok en Van Bork 2005.

¹⁷ Coster 1948, p. 8.

¹⁸ Fortuin 2015, p. 149. Van Hille-Gaerthé, Panhuijsen, Blaman, Stroman en Dinaux nemen de zetfout over.

¹⁹ Beaufort 1986b, p. 118-122. 'Mevrouw Christina van Keldoenc' in 1932, 'Sophia in de Koestraat', 'Hang- en sluitwerk' en 'Alfonsientje' in 1933 en 'De stemmen' in 1935.

De titelnovelle ‘Sophia in de Koestraat’ telt tien pagina’s.²⁰ Er is een auctoriale verteller die de personages van bovenaf beziet en af en toe de lezers in het verhaal betreft door over te schakelen op een we-perspectief. De setting blijft redelijk ongespecificeerd, er wordt alleen vermeld dat het huis staat ‘in de Koestraat in een klein stadje’.²¹ De Russische ballinge Sophia Karwotchka komt terecht bij haar nicht Mietje die samenwoont met haar dienstbode Jacoba. Sophia fleurt hun alledaagse leventje op, maar hoe meer tijd er verstrijkt hoe zeker Sophia wordt. Wanneer ze haar dood voelt naderen, verzoekt ze keer op keer om Mietjes parels te mogen zien. Mietje stemt uiteindelijk toe en geeft haar de parelketting in de veronderstelling dat Sophia toch gaat sterven. Vervolgens gaat Sophia er met de parelketting vandoor ‘om te sterven als een hond aan den berm van den weg’.²²

‘De stemmen’ is met vijftig pagina’s de langste novelle in de bundel.²³ Het speelt zich af in een dorpje op het Overijsselse platteland in de achttiende eeuw waardoor er hier en daar woorden uit dit dialect voorkomen.²⁴ Net als in ‘Sophia in de Koestraat’ is er een auctoriale verteller. De novelle draait om Geerte die uit een familie komt die door de rest van het dorp wordt gemeden, omdat de vrouwen uit deze familie gezien worden als tjoensteren, een soort heksen. Geerte trouwt met de schoolmeester uit het dorp, maar al snel begint ze stemmen te horen en rond te dwalen. Na de geboorte van hun zoon blijven haar hallucinaties een lange tijd weg, maar uiteindelijk komen ze weer terug. Er zijn verschillende mensen die op Geerte letten waaronder de manke Olberdiene, de hulp van de adellijke dame die over de omgeving heerst als een koningin. Na de dood van haar man gaat het bergafwaarts met Geerte en pleegt ze zelfmoord. Haar zoon wordt vervolgens gemeden door de omgeving, want hij zou net als zij vervloekt zijn. Uiteindelijk verlaat hij met Olberdiene de omgeving.

‘Hang- en sluitwerk’ is geschreven vanuit het ik-perspectief van een vrouw die samen met twee verschillende architecten een Joodse ijzerhandelaar bezoekt.²⁵ Tijdens het eerste bezoek worden hang- en sluitwerk en deurknoppen gekocht voor in het nieuwe huis van de vrouw. Tussendoor vertelt de ijzerhandelaar enthousiast over zijn vrouw Lea die die nacht een zoon heeft gekregen, maar de vrouw en de architect zijn minder enthousiast dan hij over kinderen. Tien jaar later keert de vrouw terug met een andere, jongere architect om een ander huis te bouwen dat modern is zoals haar man dat graag wil. De ijzerhandelaar vertelt emotioneel over

²⁰ Van Haersolte 1946, p. 5-14.

²¹ Van Haersolte 1946, p. 5.

²² Van Haersolte 1946, p. 14.

²³ Van Haersolte 1946, p. 15-64.

²⁴ Beaufort 1986b, p. 119.

²⁵ Van Haersolte 1946, p. 65-72.

hoe Lea hem verlaten heeft voor een ander. Ondertussen blijft de architect maar door gaan over het huis en de vrouw ergert zich hierdoor aan hem.

‘Alfonsientje’ is met vijf bladzijden de kortste novelle in de bundel en heeft een auctoriaal vertelperspectief.²⁶ Het gaat over het jonge meisje Alfonsientje dat van haar moeder moet trouwen met een Poolse baron. Zelf wil ze dit absoluut niet en nog voordat het huwelijk is voltrokken verdrinkt ze zichzelf waardoor ze haar toekomstige man ten schande brengt.

In ‘Maharadja’ staan de indrukken van een Nederlandse vrouw centraal die verblijft in een duur hotel.²⁷ Vanuit haar perspectief wordt het verhaal verteld van de dood van een Maharadja. De vrouw denkt aan de keren dat ze de Maharadja in het hotel heeft gezien en raakt in gesprek met een kelner die haar van meer details voorziet over zijn dood. Ze ontmoet ook de Duitse familie Van Stralen. Meneer van Stralen is leraar in Indische talen en licht haar in over de Maharadja en zijn gebruiken. Volgens Beaufort is deze novelle eind 1945/begin 1946 geschreven.²⁸

‘De Spinnepoppe’ speelt zich af in dezelfde setting als in ‘De stemmen’ en opnieuw wordt het dialect gebruikt om de setting te ondersteunen.²⁹ De novelle toont de eerste werkdag van Brigitte die als dienstmaagd gaat werken in de Olde Spinnepoppe, een smokkelherberg en tolhuis. Na een aantal aanvaringen met de klanten en de herbergier gaat ze er vandoor. Ze neemt het zigeunerjongetje Lodewieske met zich mee dat door zijn moeder was achtergelaten en sterk wordt verwaarloosd door de herbergier. Ze doet dit, omdat ze vindt dat hij erg op haar lijkt. Deze novelle is volgens Beaufort waarschijnlijk in 1945 voltooid.³⁰

De laatste novelle in de bundel is ‘Mevrouw Christina van Keldoenck’ en wordt verteld door een auctoriale verteller.³¹ Mevrouw van Keldoenck wordt twee jaar na het overlijden van haar man teruggezonden naar het plaatsje Keldoenck door de dominee die vermoedt dat het geen natuurlijke dood is. In Keldoenck overdenkt ze haar leven: hoe ze haar man ontmoette en hoe ze toen hij ziek werd overspel pleegde. Haar man vermoedde wel iets, maar zegt er tegen haar niets over. Ze vraagt zich af of ze hem niet een te sterke dosis kalmerende medicijnen heeft gegeven en hem zo vermoord heeft. De toon van deze novelle is erg suggestief, want nergens wordt iets daadwerkelijk uitgesproken.

²⁶ Van Haersolte 1946, p. 73-78.

²⁷ Van Haersolte 1946, p. 79-93.

²⁸ Beaufort 1986b, p. 121.

²⁹ Van Haersolte 1946, p. 94-105.

³⁰ Beaufort 1986b, p. 122.

³¹ Van Haersolte 1946, p. 106-112.

3.2. Analysemethode

3.2.1. De culturele autoriteiten

De auteurs van literatuurgeschiedenissen, onderwijsinstanties, jury's van literaire prijzen en de literaire kritiek die bestaat uit de journalistieke, essayistische en academische kritiek zijn voorbeelden van culturele autoriteiten.³² Zij leveren een belangrijke bijdrage aan het samenstellen en overdragen van de literaire canon die door Brillenburg Wurth en Rigney wordt omschreven als 'een selecte verzameling van werken die als bijzonder waardevol worden beschouwd'.³³ De culturele autoriteiten maken een selectie uit het totale aanbod van literaire werken wanneer ze een bepaald werk bespreken en deze keuze en de waarderingen die ze geven kunnen vervolgens door hun publiek worden overgenomen.³⁴ De culturele autoriteiten spelen dus een actieve rol in het proces, hun publiek een passieve.

Verschillende culturele autoriteiten hebben in de loop der jaren *Sophia in de Koestraat* en Amœne van Haersolte besproken en dus een plaats gegeven in de literaire canon. Het is hierbij wel belangrijk om stil te staan bij wie de culturele autoriteit is en waarin de tekst gepubliceerd is. Iemand die schrijft voor een groot dagblad heeft over het algemeen een andere invloed dan iemand die schrijft voor een regionale krant. Dit aspect wordt dus ook meegenomen in de bespreking van de literaire waardering in beide periodes. Bij alle teksten wordt vermeld wie de auteur is en waarin de tekst gepubliceerd is.

3.2.2. De waardeoordelen

Teksten waarin culturele autoriteiten literaire werken en hun auteurs bespreken bevatten verschillende soorten uitspraken. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen uitspraken die niet direct te maken hebben met het onderwerp van de bespreking, de niet-directe uitspraken, en uitspraken die dat wel hebben, de directe uitspraken.³⁵ De niet-directe uitspraken kunnen leeg, postulatief of metakritisch zijn. Lege uitspraken hebben niets te maken met het onderwerp van de tekst, literatuur of kritiek, postulatieve uitspraken gaan over de literatuuropvatting van de culturele autoriteit en metakritische uitspraken gaan over de kritiek zelf.³⁶ De directe uitspraken kunnen getypeerd worden als descriptief, interpreterend of evaluerend. Descriptieve uitspraken gaan over de inhoud van een literair werk en interpreterende uitspraken bevatten een interpretatie van het literaire werk.³⁷ Onder de evaluerende uitspraken

³² Brillenburg Wurth en Rigney 2008, p. 67; Dijkstra 1988-1989, p. 161.

³³ Brillenburg Wurth en Rigney 2008, p. 68.

³⁴ Dijkstra 1988-1989, p. 160.

³⁵ Praamstra 1984, p. 244.

³⁶ Praamstra 1984, p. 244-245.

³⁷ Praamstra 1984, p. 245-247.

vallen de retorische uitspraken waarin alleen het waardeoordeel staat en de argumenterende uitspraken waarin de argumenten staan om de oordelen aannemelijk mee te maken.³⁸ In een waardeoordeel wordt een bepaald aspect beoordeeld en deze beoordeling kan positief, negatief of neutraal zijn.

Culturele autoriteiten kunnen naast de werken en auteurs die ze bespreken ook andere auteurs en werken benoemen of hierop toespelen. Dit wordt een mention genoemd en het toont het literaire referentiekader van de culturele autoriteit.³⁹ Er zijn informerende, interpreterende en evaluerende mentions. Informerende mentions verschaffen informatie over de auteur en het werk en interpreterende mentions hebben alleen betrekking op de inhoud van een werk en vergemakkelijken de interpretatie.⁴⁰ Uit evaluerende mentions kan het oordeel van de culturele autoriteit ten aanzien van de werken en auteurs die hij bespreekt worden gehaald. Er zijn vijf soorten evaluerende mentions. In een waardetoevallende mention wordt de auteur op (bijna) dezelfde hoogte geplaatst als degene met wie hij vergeleken wordt, in een waardeverhogende mention wordt hij hoger geschat en in een waardeverkleinende mention lager, in een expliciet canoniserende mention wordt hij in de traditie geplaatst van degene met wie hij vergeleken wordt en in de expliciet negatief canoniserende mention worden ze beiden negatief beoordeeld door de criticus.⁴¹

De opbouw van de analyse van de teksten is als volgt: eerst wordt de periode van 1947 tot 1960 besproken en daarna de periode van 1960 tot en met 2016. Voor beide periodes wordt iedere tekstsoort in een aparte paragraaf behandeld. Deze paragrafen zijn zoveel mogelijk chronologisch opgebouwd, maar als er sprake is van meer besprekingen van dezelfde culturele autoriteit in één paragraaf, dan worden de besprekingen samengevoegd. Per bespreking wordt vermeld wie de auteur is en waar de tekst is gepubliceerd. Verder zal er vooral worden gekeken naar de evaluerende uitspraken en evaluerende mentions, omdat deze de waardeoordelen van de culturele autoriteiten bevatten. Aan de hand hiervan kan er een beeld worden gevormd van de literaire waardering voor *Sophia in de Koestraat* en Amcøne van Haersolte in beide periodes.

³⁸ Praamstra 1984, p. 247-248.

³⁹ Dijkstra 1988-1989, p. 162.

⁴⁰ Dijkstra 1988-1989, p. 163-164.

⁴¹ Dijkstra 1988-1989, p. 164-165. Wat de expliciet negatief canoniserende mention is wordt wel genoemd in het artikel, maar er wordt geen naam bij gegeven. Deze is dus door mij toegevoegd.

4. Analyse van de teksten

4.1. Periode van 1947 tot 1960

4.1.1. Bespreking van *Sophia in de Koestraat* (volledig)

De eerste bespreking van *Sophia in de Koestraat* is van C.M. van Hille-Gaerthé in *Het Remonstrantsche Weekblad*. Zij woonde net als Van Haersolte in Overijssel en ze moeten elkaar volgens Beaufort hebben gekend.⁴² Het is dan wel vreemd dat de zetfout op de kaft van *Sophia in de Koestraat* wordt overgenomen, maar dit kan ook een redactiefout zijn geweest. Aan het begin van de bespreking laat Van Hille-Gaerthé weten dat ze de bundel een onverwacht geschenk vindt en dat ze in de titel de novelle ‘Sophia in de Koestraat’ herkende die ze jaren eerder had gelezen in *Elsevier’s Geïllustreerd Maandschrift*. Ze meent dat er een christelijke of humanitaire onderlaag in zit, want ze zegt dat ‘de schrijfster altijd weer tot de verbrijzeling van iets komt en daarna in de medemens haar broeder en zuster ontdekt’.⁴³ De evaluerende uitspraken tonen dat Van Hille-Gaerthé de stijl waardeert om het eigene, geestige en voorname, de setting vanwege de kennis die Van Haersolte hiervan toont en de schrijfstijl, omdat het de gevoelens raakt, doordringend is en een tastbare omgeving kan creëren.⁴⁴

De volgende bespreking is van Ferdinand Bordewijk met wie Van Haersolte brieven schreef: ze stuurde hem haar werken op en ze bespraken in hun brieven onder andere elkaars literaire carrière.⁴⁵ De bespreking in het *Utrechts Nieuwsblad* begint met een waardevergrotende mention die *Sophia in de Koestraat* boven *Rolien en Ralien* stelt, een werkje van Josepha Mendels dat Bordewijk ook behandelt. Hij vindt ‘Sophia in de Koestraat’ een verrassing vanwege Sophia ‘die hem betoverde en voor een onverwacht slot zorgde’.⁴⁶ Ondanks de zwakke lijn in ‘De stemmen’ waardeert hij hierin de details, de beschrijvingen van gewoonten, zeden en bijgeloof en de voorname stijl die hij in een expliciet canoniserende mention in de traditie van Top Naeff plaatst waarbij hij wel benadrukt dat Van Haersoltes stijl geheel eigen is en veel directer dan die van Naeff.⁴⁷ De indruk die de bundel achterlaat wordt ook gewaardeerd, met name de beklemming die heerst in ‘De Spinnepoppe’, maar Bordewijk is minder positief over het ritme en de wisselende werkwoordstijden. Bordewijks eendoordeel toont dat hij het een waardevol werk vindt en het gunt om onthouden te worden.⁴⁸

⁴² Salomons 1964; Beaufort 1986b, p. 128.

⁴³ Van Hille-Gaerthé 1947.

⁴⁴ Van Hille-Gaerthé 1947.

⁴⁵ Beaufort 1986b, p. 124 en p. 128.

⁴⁶ Bordewijk 1989, p. 121.

⁴⁷ Bordewijk 1989, p. 121.

⁴⁸ Bordewijk 1989, p. 121.

De korte bespreking van Jaap Romijn in *Ad Interim* begint met een negatief oordeel over de ‘ongebruikelijke en bepaald dwaze zinsconstructies, grillige en ongemotiveerde gedachtensprongen en andere gekunsteldheden’ die er volgens hem aanvankelijk voor zorgen dat de lezer niet wordt meegenomen in de novellen.⁴⁹ Vervolgens geeft hij aan dat ‘De stemmen’ toont dat Van Haersolte wel degelijk talent heeft, omdat het proza hier natuurlijker is en in staat is om een ‘duister-romantische sfeer waarvan een beklemmende suggestie uitgaat’ op te roepen.⁵⁰

Gerard van Eckeren is het pseudoniem van Maurits Esser en hij kan Van Haersolte ontmoet hebben bij *Den Gulden Winckel* waar beiden voor geschreven hebben.⁵¹ Van Eckeren bespreekt *Sophia in de Koestraat* in de *Nationale Rotterdamse Courant*⁵² samen met drie andere romans: *Schimmen om een Schemerlamp* (1946) van Johan Daisne, *In Pyjama. Verhalen* (1946) van Ferdinand Langen en *Mensen in Parijs* (1946) van Jan Walch. De bespreking begint met een postulatieve uitspraak waarin Van Eckeren uiteen zet dat hij van experiment houdt en het waardeert dat hij dit zag bij Langen, Daisne en Van Haersolte.⁵³ Ze maken volgens hem geen Icarusvlucht, maar kleine sprongetjes, zo overwint Van Haersolte volgens hem haar hang naar sentimentaliteit voor kleine, alledaagse zaken met ironische spot in ‘Alfonsientje’ en ‘Hang- en sluitwerk’.⁵⁴ Deze laatste novelle vindt hij ‘een meesterwerkje, ondanks de schim van Bordewijk’ en hij waardeert de natuurlijke humor en moraal.⁵⁵ Van Eckeren vindt ‘Sophia in de Koestraat’ opmerkelijk en ‘De stemmen’ verdienstelijk, ondanks het feit dat het niet eigen, maar in de trant van onder andere Emile Seipgens is.⁵⁶ Hij is echter negatief over ‘Maharadja’, ‘Mevrouw Christina van Keldoencck’ en ‘De Spinnepoppe’ en vindt dat Van Haersolte genoeg talent heeft om de ‘gewilde constructies met ons taaleigen in strijd’ achterwege te laten.⁵⁷

De volgende bespreking is van één van de juryleden van de P.C. Hooft-prijs 1947, Victor van Vriesland. Hij was een bekende van Van Haersolte die tijdens de oorlog in Dalfsen was ondergedoken en haar werk heeft ondergebracht bij Uitgeverij Van Oorschot.⁵⁸ Zijn

⁴⁹ Romijn 1947, p. 93-94.

⁵⁰ Romijn 1947, p. 94.

⁵¹ Dubois 2004.

⁵² In de krantencatalogus op de website van de KB is terug te vinden dat de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 28 juli 1945 tot en met 28 juni 1947 werd gepubliceerd onder de titel *Nationale Rotterdamse Courant*.

⁵³ Van Eckeren 1947.

⁵⁴ Van Eckeren 1947.

⁵⁵ Van Eckeren 1947.

⁵⁶ Van Eckeren 1947.

⁵⁷ Van Eckeren 1947.

⁵⁸ Beaufort 1986a, p. 23.

bespreking in *De Nieuwe Stem* begint met een informerende mention die een positieve waardering bevat voor de koelheid in het werk. Deze koelheid is volgens hem, net als de koelheid in *Letje* van Top Naeff, voornaam doordat het ‘beheerst, nuchter en kritisch, licht ironisch en gedistantieerd is’.⁵⁹ Van Vriesland constateert dat Van Haersolte een ‘rijp mens’ is wat ervoor zorgt dat de novellen erg persoonlijk zijn en een eigen visie, toon en stijl hebben die soms teveel doorslaan naar eigenaardigheid.⁶⁰ Hij beaamt dat er veel kunstmatige syntactische en grammaticale wendingen zijn, maar voor hem zit hierin de charme van het werk, omdat dit de zeer persoonlijke stijl toont die niet in een keurslijf past.⁶¹ Van Vriesland waardeert de natuurlijke humor die samen met de ironie zorgt voor een verdiept realistische schrijfwijze en vindt ‘Sophia in de Koestraat’ en ‘Hang- en sluitwerk’ in een waardetoevallende mention vergelijkbaar met werken van de Franse auteur Anatole France uit hetzelfde genre.⁶² Verder waardeert hij in ‘De stemmen’ de manier waarop een hallucinerend personage wordt benaderd en de suggestie van een historische sfeer door goed gekozen woorden en details. In ‘De Spinnepoppe’ is dit volgens hem nog beter gelukt waardoor hij deze novelle het meest geslaagd vindt.⁶³ Aan het eind van de bespreking merkt Van Vriesland nog op dat de bundel alle opmerksaamheid en waardering verdient en dat het niet door het lezerspubliek wordt genegeerd, omdat het niet van een auteur uit de jongere generatie is.⁶⁴

De bespreking van Top Naeff verschijnt na de toekenning van de P.C. Hooft-prijs, maar was volgens Beaufort hiervoor al geschreven.⁶⁵ Naeff kende Van Haersolte via *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift*.⁶⁶ Ze begint haar bespreking in *De Gids* met een evaluerende uitspraak waarin ze aangeeft de titel van de bundel onweerstaanbaar te vinden. Vervolgens geeft ze in een waardetoevallende mention aan dat een aantal novellen niet onderdoen voor de korte verhalen van de beste buitenlandse auteurs zoals *The Lovely Lady* van D.H. Lawrence en *The Gioconda Smile* van Aldous Huxley en dat ze zelfs herinneren aan de Engelse schrijfster Katherine Mansfield.⁶⁷ Naeff is negatief over de stilistische wendingen die de dramatische structuur soms bemoeilijken en positief over de suggestie van een kleine

⁵⁹ Van Vriesland 1958, p. 566.

⁶⁰ Van Vriesland 1958, p. 566.

⁶¹ Van Vriesland 1958, p. 567.

⁶² Van Vriesland 1958, p. 567.

⁶³ Van Vriesland 1958, p. 567 en p. 568.

⁶⁴ Van Vriesland 1958, p. 568.

⁶⁵ Beaufort 1986b, p. 127.

⁶⁶ Beaufort 1986b, p. 127.

⁶⁷ Naeff 1948, p. 224.

roman in enkele bladzijden.⁶⁸ Ze is net als Van Vriesland negatief over de wisselende werkwoordstijden en brokkelige zinsbouw, maar wil het door de vingers zien vanwege de vertelkunst.⁶⁹ Naeff vindt ‘Hang- en sluitwerk’ diep-doordringend in de conversatie-toon’, ‘Mevrouw Christina van Keldoenck’ deinen als een gedicht en ‘De Stemmen’ de grootste vertelling in lengte en importantie.⁷⁰ In haar eindoordeel merkt ze op dat ‘verfijnde verhalen als deze, waarin veel levenswijsheid, teederheid en ironie [zit], in dit literair wel eens wat opschepperig tijdsverband gevaar lopen te weinig te worden opgemerkt’.⁷¹

Jos Panhuijsen heeft twee besprekingen van *Sophia in de Koestraat* geschreven die op dezelfde dag gepubliceerd zijn: één in het weekblad *De Nieuwe Eeuw* en één in het *Arnhemsch Dagblad*. Er zijn overeenkomsten in de besprekingen, maar in *De Nieuwe Eeuw* wordt uitsluitend *Sophia in de Koestraat* besproken, terwijl in het *Arnhemsch Dagblad* ook kort ingegaan wordt op Van Schendels *Het oude huis*. Beide besprekingen beginnen met informatie over de toekenning van de P.C. Hooft-prijs. In het *Arnhemsch Dagblad* merkt Panhuijsen op dat de winnaars verrassend waren en dat de bekroning de aandacht gevestigd heeft op een merkwaardig boekje.⁷² In *De Nieuwe Eeuw* zegt hij iets vergelijkbaars: het is een werk dat ‘van een ongewoon, zij het beperkt, talent getuigt’.⁷³ Uit beide besprekingen blijkt dat Panhuijsen negatief is over de geaffecteerde zinsneden in de trant van Couperus en de hier en daar aflatende techniek, maar positief over de vertelkunst, de compositie, ironie en zelfspot.⁷⁴ Van de novellen vindt hij ‘De Spinnepoppe’ ontroerend, ‘De stemmen’ lang, maar wel goed gelukt, ‘Hang- en sluitwerk’ het meest geslaagd en ‘Alfonsientje’, ‘Maharadja’ en ‘Mevrouw Christina van Keldoenck’ meer anekdoten dan vertellingen. Hij geeft in een waardevergrotende mention aan dat ‘Hang- en sluitwerk’ gelijkenissen vertoont met het werk van Katherine Mansfield, maar wel ‘warmer, ouder, ontwapenend is’.⁷⁵ Beide besprekingen eindigen met een opmerking waaruit blijkt dat hij de bundel al met al wel goed vindt.⁷⁶

Onder het pseudoniem Anna Blaman schreef Johanna Vrugt proza en kritieken, zo ook haar bespreking van *Sophia in de Koestraat* in *Vrij Nederland*. ‘Sophia in de Koestraat’ vindt ze door de ‘goedkoop navrante allure’ niet de beste novelle uit de bundel, maar ze is positief

⁶⁸ Naeff 1948, p. 224.

⁶⁹ Naeff 1948, p. 224.

⁷⁰ Naeff 1948, p. 225.

⁷¹ Naeff 1948, p. 225.

⁷² Panhuijsen 1948a.

⁷³ Panhuijsen 1948b.

⁷⁴ Panhuijsen 1948a en Panhuijsen 1948b.

⁷⁵ Panhuijsen 1948b.

⁷⁶ Panhuijsen 1948a en Panhuijsen 1948b.

over ‘De stemmen’ en de manier waarop het dialect daarin zorgt voor een trouwhartige toon die goed samengaat met de ‘vaak gemaniëreed lyrische verteltrant’.⁷⁷ De andere novellen stelden haar teleur of irriteerden haar, omdat ze sentimenteel en op een grove, ironische, satirische wijze benaderd worden.⁷⁸ Dit ontbreekt in ‘De Spinnepoppe’ waardoor Blaman concludeert dat de kracht van Van Haersolte in het genre van de streeknovelle ligt.⁷⁹ Ze is verder negatief over de werkwoordstijden en ze vindt de bekroning een vergissing.⁸⁰

Carel Dinaux vraagt zich aan het begin van zijn bespreking in het *Haarlems Dagblad* af of de toekenning van de P.C. Hooft-prijs gunstig was voor de ontvangst van de bundel, omdat er nu veel kritischer naar gekeken wordt dan wanneer de bundel de prijs niet had gewonnen, hij is de eerste die dit benoemt.⁸¹ Dinaux verbaast zich erover dat de prijs – waarbij volgens hem alleen naar de kwaliteiten van het werk is gekeken – ook naar Van Haersolte is gegaan, want hij beoordeelt de bundel zeer negatief vanwege de woordkunst, de verteltrant en het gebrek aan diepte.⁸² De woordkunst, die bestaat uit het zinsmetrum, de woordschikking, oude folkloristische woorden en onverwachte, plechtige taal, zorgt er volgens hem voor dat het proza alleen geschikt is om ‘voorgelezen te worden door precieuselijk-gespitste mondjes’ en hij vergelijkt de verteltrant met een trotse moeder die haar kind volledig uitdost en vervolgens te overdreven presenteert.⁸³ Het gebrek aan diepte kan geen menselijkheid geven aan de eenvoud en onopzettelijkheid die Dinaux wel sterk in de bundel vindt.⁸⁴ Over Van Haersolte zelf is Dinaux in tegenstelling tot de bundel wel positief: ‘ze heeft een scherp waarnemingsvermogen, talent voor vaak puntige tekening, een oog voor markante situaties en rijkelijk voldoende ontvankelijkheid voor wat er in een mensenhart kan omgaan’.⁸⁵

W.J.C. Buitendijk heeft de winnaars van de P.C. Hooft-prijs in het radioprogramma *Onder de NCRV leeslamp* van 5 april 1948 besproken en deze bespreking is opgenomen in *Op de keper beschouwd*. Buitendijk noemt de bundel een juweeltje. Hij waardeert het dichterlijke proza dat soms iets te gemaniëreed is, de verbinding tussen humor en weemoed, het feit dat het een aristocratische allure heeft en de vertelkunst die ervoor zorgt dat de novellen niet naverteld

⁷⁷ Blaman 1948.

⁷⁸ Blaman 1948.

⁷⁹ Blaman 1948.

⁸⁰ Blaman 1948.

⁸¹ Dinaux 1948.

⁸² Dinaux 1948.

⁸³ Dinaux 1948.

⁸⁴ Dinaux 1948.

⁸⁵ Dinaux 1948.

kunnen worden.⁸⁶ Buitendijk heeft een hoge waardering voor de contrastwerking die in meerdere novellen zit en meent dat ‘De stemmen’ het mooist is.⁸⁷

Dirk Coster was niet alleen een bekende van Van Haersolte, hij was ook de voorzitter van de jury die haar de P.C. Hooft-prijs heeft toegekend.⁸⁸ Hij gaat aan het begin van zijn bespreking in *Elseviers weekblad* in op *De Laatste* waarbij hij in een informerende mention aangeeft dat hierin volgens hem al invloed van Top Naeff zichtbaar is.⁸⁹ Hierna besteedt hij veel aandacht aan zijn favoriete novelle, ‘De stemmen’, door te vertellen dat hij eerder alleen het slot had gelezen en dat de hele novelle hem niet teleurstelde.⁹⁰ Volgens Coster scandeert de taal als in een gedicht, omdat het onderwerp Van Haersolte meesleept en hij beaamt dat er hierdoor soms ontsporingen zijn zoals gemaaktheid en moderne woorden, maar net als Van Vriesland en Naeff neemt hij ze voor lief, omdat hij in de ban van het verhaal is.⁹¹ Hij waardeert de novellen die zich afspelen in de moderne tijd vanwege hun ‘scherpte en vermaakte precisiteit’.⁹² Van deze novelle vindt hij ‘Hang- en sluitwerk’ het beste: hij sluit zich aan bij Van Vrieslands vergelijking met Anatole France en waardeert in deze novelle het spel van ironie en zelf-ironie en de liefde die er in zit. Coster vindt de hele bundel kostbaar en wil ‘De stemmen’ in een ‘schrijn van kleine juwelen onzer letterkunde’ plaatsen.⁹³

Jan Greshoff was net als Van Haersolte een medewerker van *Den Gulden Winckel* en kan haar daar ontmoet hebben.⁹⁴ Al uit de kop van zijn bespreking in *De Nieuwe Courant*, ‘Bekroonde pretentieuze huisvlijt’, blijkt een negatief oordeel. Greshoff kan niet begrijpen dat de bundel bekroond is, want hij vindt dat het gebrek aan échte woorden een ‘eigenaardig soort slechtheid’ veroorzaken.⁹⁵ Hij ziet haar schrijfwijze als een soort recept waarbij allerlei foefjes en gauwigheidjes op allerlei ‘ietsjes’ worden toegepast en dat een gewilde, krampachtige stijloefening is.⁹⁶ In een waardeverkleinende mention noemt Greshoff dat ‘Van Haersolte Couperus heeft horen luiden, maar niet weet waar zijn wezen schuilt’.⁹⁷ Hij vindt

⁸⁶ Buitendijk 1951, p. 129.

⁸⁷ Buitendijk 1951, p. 129-130.

⁸⁸ Beaufort 1986a, p. 18.

⁸⁹ Coster 1948, p. 8.

⁹⁰ Coster 1948, p. 8.

⁹¹ Coster 1948, p. 8.

⁹² Coster 1948, p. 8.

⁹³ Coster 1948, p. 8.

⁹⁴ Dubois 2013.

⁹⁵ Greshoff 1948.

⁹⁶ Greshoff 1948.

⁹⁷ Greshoff 1948.

dat er een gebrek aan samenhang tussen stijl en stof is en dat Van Haersolte over weinig talent beschikt. Kortom, Greshoff is zeer negatief over *Sophia in de Koestraat* en Van Haersolte.

In *Apollo Den Haag* bespreekt H.J. Smeding *Sophia in de Koestraat*. Hij vindt dat Van Haersolte een schrijfster is die de literatuur op een ander, niet noodzakelijk hoger plan brengt. Hij waardeert haar goede en intelligente vertelwijze en het feit dat ze meerdere tradities in zich heeft: folklore en urbaan.⁹⁸ Hij vindt dat ze in ‘Maharadja’ op dezelfde manier als Couperus luchtigheid en penetrantie brengt en dat ze fantasie, een eigen stijl en duidelijke uitbeelding heeft en haar taal kan aanpassen aan het onderwerp.⁹⁹

Anthonie Donker is een van de pseudoniemen van N.A. Donkersloot en in zijn bespreking in het *Critisch Bulletin* geeft hij aan dat hij de wijze waarop de P.C. Hooft-prijs is toegekend vreemd vindt. Hij is echter wel positief over de bundel waarvan hij vindt dat ‘het blijvend tot onze letterkunde moet worden gerekend’.¹⁰⁰ Hij waardeert de verhaalkunst, scherpe en oorspronkelijke observaties, de oorspronkelijke en verfijnde taal, hoewel die soms te precieus is, en het treffen van wijsheid en menselijkheid. Donker is minder positief over de onbekende streekwoorden en de onduidelijkheid die ontstaat door ‘gewild aandoende korthed’, maar plaatst de bundel in een expliciet canoniserende mention in de traditie van Top Naeff die hij de meesteres van het korte verhaal noemt en laat in een informerende mention weten dat de beklemming in ‘De stemmen’ doet denken aan *Wuthering Heights* van Emily Brontë.¹⁰¹

In *Trouw* wordt betwijfeld of *Sophia in de Koestraat* wel het beste proza van 1947 was.¹⁰² De redactie vindt dat het proza ouderwets en soms zelfs te gewrongen en onnatuurlijk voor een gedicht is en dat het daarnaast een ‘urbane lieflijkheid’ heeft.¹⁰³ Dit alles straalt kilheid uit waardoor het werk decadent wordt. Volgens de redactie is het taalgebruik geslaagd in de novellen die zich in een moderne setting afspeelen, maar niet in ‘De stemmen’ en ‘De Spinnepoppe’. Deze novellen worden als de beste gezien, maar delen met de andere novellen ‘een vermoeide gevoeligheid waarbij de nerveuse mimiek van de taalvorm goed past’.¹⁰⁴ Alle novellen worden wel goed geschreven, mooi en ontroerend genoemd.¹⁰⁵

⁹⁸ Smeding 1948, p. 399.

⁹⁹ Smeding 1948, p. 399.

¹⁰⁰ Donker 1948, p. 528.

¹⁰¹ Donker 1948, p. 528.

¹⁰² Het gaat hier om *Trouw: weekblad voor christelijke-nationale beginselen*. In de krantencatalogus op de website van de KB is te zien dat dit weekblad werd uitgegeven in Apeldoorn en op de Veluwe.

¹⁰³ *Trouw* 1948.

¹⁰⁴ *Trouw* 1948.

¹⁰⁵ *Trouw* 1948.

Paul Haimon is het pseudoniem van L.C.W. Laugs. Hij bespreekt *Sophia in de Koestraat* samen met het werk van Rie van Ipenburg en Rosamond Lehmann in het *Limburgsch Dagblad* in een stuk over de opkomst van vrouwelijke schrijvers. Hij vindt de titel van de bundel bijna afstotend, het taalgebruik enigszins archaisch, maar erg fijn bewogen, en de vertellingen navrant-modern met een ‘melodie als uit de dagen toen men nog om schoon Nederlands gaf’.¹⁰⁶ ‘Sophia in de Koestraat’ vindt hij meesterlijk en de eerste zin ervan exemplarisch voor het aparte dat Coster en Van Vriesland volgens hem tipte om het met de P.C. Hooft-prijs te bekronen.¹⁰⁷ Het proza is koel, beheerst en zuiver en in een informerende mention zegt hij dat het hem herinnert aan Arthur van Schendel en Aart van der Leeuw.¹⁰⁸

4.1.2. Bespreking van Sophia in de Koestraat (gedeeltelijk)

In *De Gooi- en Eemlander*, de *Leeuwarder Courant* en het *Nieuwsblad van Friesland* worden ‘Sophia in de Koestraat’ en ‘De stemmen’ kort besproken naar aanleiding van de tour die Aafje Top in het voorjaar van 1949 maakte om deze novellen voor te dragen. Uit de berichten blijkt dat ze bij de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen in Heerenveen en bij de Vereniging voor Volksontwikkeling in Hilversum ‘Sophia in de Koestraat’ en ‘De stemmen’ heeft voorgedragen, bij de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen in Leeuwarden alleen ‘De stemmen’. In deze berichten wordt vooral ingegaan op de voordracht van Top, maar over ‘De stemmen’ wordt in *De Gooi- en Eemlander* opgemerkt dat het ‘een dromerige sfeer heeft, doortrokken van fel naar voren schietende contrasten’, maar dat de gedeelten die op een climax volgden vlak aandeden.¹⁰⁹ De tour van Top laat zien dat zij probeerde om een breder publiek kennis te laten maken met het werk van Van Haersolte.

4.1.3. Portret

Er zijn in de periode van 1946 tot 1960 vijf portretten van Van Haersolte verschenen. Het eerste portret is het verslag van het interview dat J. Vos enkele maanden voor Van Haersoltes dood in 1952 afnam voor het vrouwentijdschrift *De vrouw en haar huis*. Dit interview vormde de basis voor het portret dat Vos in 1959 publiceerde in *Overijssel: Jaarboek voor cultuur en historie*, een regionaal tijdschrift waar Van Haersolte zelf ook regelmatig in publiceerde. Voor het grootste deel staat er hetzelfde, namelijk biografische en bibliografische informatie, maar in het latere portret gaat Vos dieper op de werken in door meer te citeren en behandelt hij ook *De Roerkop* dat in 1952 postuum werd gepubliceerd. Uit het eerste portret blijkt dat Vos *De*

¹⁰⁶ Haimon 1949.

¹⁰⁷ Haimon 1949.

¹⁰⁸ Haimon 1949.

¹⁰⁹ *De Gooi- en Eemlander* 1949.

Komeet en het Harlekijntje het beste werk uit Van Haersoltes oeuvre vindt, omdat het getuigt van een groot talent om fabels waar te maken in een droomsfeer.¹¹⁰ Daarnaast vindt hij dat het net als ‘De stemmen’ en *De Roerkop* geen streekliteratuur is en dat de eigenaardigheden van de streek en het dialect een organische couleur locale vormen.¹¹¹ Vos geeft aan dat er kritiek is geweest na de toekenning van de P.C. Hooft-prijs, maar dat bijvoorbeeld Donker wel de kwaliteiten zag en het vergelijkt met Top Naeff en Emily Brontë.¹¹² Hij sluit zich in een waardetoekennende mention aan bij deze vergelijking en zegt de beklemming van *Wuthering Heights* te herkennen in ‘De stemmen’ en *De Komeet en het Harlekijntje*.¹¹³ Hoewel *Sophia in de Koestraat* en *De Roerkop* volgens Vos getuigen van Van Haersoltes talent voor het korte verhaal, vindt hij de langere novellen hierin het best gelukt.¹¹⁴ Volgens Vos heeft Van Haersolte werk nooit de aandacht getrokken die het verdient door de aversie voor korte verhalen en novellen en doordat ‘het werk te precies, verfijnd en ongemakkelijk is voor de gemiddelde lezer’.¹¹⁵ Daarnaast meent hij dat Van Haersoltes werk een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de naoorlogse Nederlandse literatuur en dat het een eer voor Overijssel is dat ze haar stof in deze provincie heeft kunnen vinden.¹¹⁶

Direct na Van Haersoltes dood op 1 augustus 1952 publiceerden twee grote dagbladen een portret over haar literaire carrière. In het portret in *Het Vaderland* wordt in een informerende mention genoemd dat de P.C. Hooft-prijs de aandacht vestigde op verwantschap met Van Schendel, want beiden hebben een persoonlijke sfeer en persoonlijke sfeer en eigenaardige suggestieve natuurbeschrijvingen.¹¹⁷ Verder wordt er een reden genoemd voor de beperkte populariteit van Van Haersolte: de esthetische verfijning waarmee ze het thema van de landelijke adel beschreef.¹¹⁸ Het andere portret stond in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* en werd geschreven door Marie Schmitz. Schmitz vond *Sophia in de Koestraat* een verrassing en ziet de toekenning van de P.C. Hooft-prijs als een erkenning daarvan. Ze waardeert de humorrijke situaties, lichte stijl vol speelse wendingen en ironie en de beeldende verhaalkunst.¹¹⁹ Doordat deze verhaalkunst terugkomt in *De Komeet en het Harlekijntje* vindt Schmitz het meer een vertelling dan een roman die minder sterk is dan *Sophia in de Koestraat*

¹¹⁰ Vos 1952, p. 305.

¹¹¹ Vos 1952, p. 304; Vos 1959, p. 39.

¹¹² Vos 1952, p. 305; Vos 1959, p. 40.

¹¹³ Vos 1952, p. 305; Vos 1959, p. 40

¹¹⁴ Vos 1959, p. 43.

¹¹⁵ Vos 1959, p. 34 en 44.

¹¹⁶ Vos 1959, p. 44.

¹¹⁷ *Het Vaderland* 1952.

¹¹⁸ *Het Vaderland* 1952.

¹¹⁹ Schmitz 1952.

dat meer toegespitst is.¹²⁰ In *Lucile* wordt voor Schmitz het persoonlijke karakter waaruit het talent van Van Haersolte bestaat bevestigd.¹²¹ Over het gehele oeuvre zegt ze dat Van Haersoltes werken allure hebben en dat ze ‘getuigen van een bijzonder schrijfterschap’.¹²²

In 1956 schreef P.H. Ritter jr. het Boekenweekgeschenk. Hierin schrijft hij over zijn ontmoetingen met allerlei schrijvers waaronder Van Haersolte. Hij vergelijkt haar met een komeet: plotseling aan de literaire hemel verschenen en na een kort, helder licht weer verdwenen.¹²³ Hij vindt haar werk uitzonderlijk, omdat ze, in een tijd dat andere romanciers het niet meer deden, haar boeken zorgvuldig opbouwde ‘met een zeer oorspronkelijke, gebeeldhouwde stijl, psychologisch doordringingsvermogen en een intuïtie voor de sfeer van het verleden’.¹²⁴ Daarnaast vindt hij het knap dat haar literatuur pittig en vol humor is terwijl er vanuit haar zoveel somberheid uitgaat.¹²⁵

4.1.4. Bericht over de P.C. Hooft-prijs en bespreking van de winnaars

Er zijn drie berichten die voornamelijk gaan over de P.C. Hooft-prijs, maar waarin ook aandacht is voor de winnaars ervan. Het eerste bericht is van Ben Stroman in het *Algemeen Handelsblad*. Hij vindt de splitsing van de prijs geen verstandige keuze, want hieruit blijkt dat er volgens de jury geen literair prozawerk is dat men volwaardig genoeg acht om de hele prijs aan toe te kennen.¹²⁶ Stroman geeft in een informerende mention aan dat hij Van Haersoltes taal meer iets van voorbije jaren vindt, taal die ‘weifelt tussen Tachtigers-zinsverdraaiing en kortademig expressionistenproza’.¹²⁷ Hij vindt dat het boekje wel als een curiosum gewaardeerd kan worden, maar dat het de staatsprijs niet had moeten krijgen, omdat het geen exponent is van de literatuur uit de beoordeelde periode.

Gabriël Smit begint zijn bespreking in *De Gooi- en Eemlander* met informatie over de toekenning van de P.C. Hooft-prijs. Hij vindt dat Van Haersolte ten onrechte te weinig erkenning heeft gekregen en dat hij het bekronen van een onbekende auteur toejuicht zolang de kwaliteit van het werk dit ondersteunt.¹²⁸ Dit was naar zijn mening echter niet het geval: hij noemt het werk niet slecht, maar kan zich niet voorstellen dat het verkozen is boven

¹²⁰ Schmitz 1952.

¹²¹ Schmitz 1952.

¹²² Schmitz 1952.

¹²³ Ritter jr. 1956, p. 65.

¹²⁴ Ritter jr. 1965, p. 65.

¹²⁵ Ritter jr. 1965, p. 65.

¹²⁶ Stroman 1948.

¹²⁷ Stroman 1948.

¹²⁸ Smit 1948.

prozaïsten als Bordewijk, Vestdijk, Theun de Vries en Albert Helman.¹²⁹ Smit vindt de novellen zeer verzorgd, soms zelfs uitstekend geschreven, en de menselijke situaties en verhoudingen treffend.¹³⁰ Hij vindt ‘Sophia in de Koestraat’ minder geslaagd, ‘De stemmen’ een goed exemplaar van regionale letterkunde dat zijn eigen plaats inneemt en ‘Mevrouw Christina van Keldoenck’ en ‘Hang- en sluitwerk’ vol kwaliteiten.¹³¹ Smit merkt nog op dat als de bundel niet bekroond was er waarschijnlijk veel onbevooroordeelder over geschreven had kunnen worden.¹³² Hij is na Dinaux de tweede die dit opmerkt.

In de *Provinciale Drentsche en Asser Courant* wordt *Sophia in de Koestraat* een werk genoemd van ‘litteraire schoonheid’ dat bij het grote publiek minder bekend is.¹³³ Hierna wordt een stuk overgenomen uit het juryrapport over ‘De stemmen’ zonder bronvermelding.

4.1.5. Literatuurgeschiedenis

W.L.M.E. van Leeuwen behandelt Van Haersolte in 1950 in de tweede druk van zijn literatuurgeschiedenis voor Noord-Nederland, *Drift en Bezinning*. Hij heeft haar ingedeeld in de paragraaf over fantasie, surrealisme en realisme en geeft aan dat niemand iets begreep van de toekenning van de P.C. Hooft-prijs. Over de novellen in *Sophia in de Koestraat* is hij erg negatief, hij noemt ze ‘zoet-rustieke streekverhaaltjes’.¹³⁴

G.P.M. Knuvelder bespreekt Van Haersolte in *Handboek tot de moderne Nederlandse letterkunde* uit 1954 in de paragraaf over ‘fantaisisten’. Hij noemt dat de bekroning haar belangstelling opleverde: negatieve van Van Leeuwen en positieve van Donker.¹³⁵ Zelf vindt hij dat de lezer geboeid wordt door de korte verhalen, al zijn niet alle allusies en situaties te begrijpen, en dat Van Haersolte dit genre goed beheerst.¹³⁶ De woordkeus herinnert hem aan de streekromans uit de jaren dertig, hoewel er andere stof behandeld wordt zoals hallucinaties. Volgens Knuvelder is dit vooral goed gelukt in ‘De stemmen’ en verdiept in *De Komeet en het Harlekijntje*.¹³⁷ De kracht van Van Haersolte ligt volgens Knuvelder in het suggestieve dat ‘objectieve droomgezichten’ kunnen scheppen.¹³⁸

¹²⁹ Smit 1948.

¹³⁰ Smit 1948.

¹³¹ Smit 1948.

¹³² Smit 1948.

¹³³ *Provinciale Drentsche en Asser Courant* 1948.

¹³⁴ Van Leeuwen 1950, p. 404.

¹³⁵ Knuvelder 1964, p. 197.

¹³⁶ Knuvelder 1964, p. 197.

¹³⁷ Knuvelder 1964, p. 197.

¹³⁸ Knuvelder 1964, p. 197.

4.1.6. Letterkundig woordenboek

K. ter Laan heeft in de tweede druk van zijn *Letterkundig woordenboek* uit 1941 het lemma ‘Staatsprijs voor Letterkunde’ opgenomen. Hierin noemt hij dat de prijs voor 1947 is toegekend aan Van Schendel en Van Haersolte en verder geeft hij de namen van de winnaars van 1948, 1949 en 1951.¹³⁹

4.1.7. Het juryrapport van de P.C. Hooft-prijs 1947

De jury die de P.C. Hooft-prijs voor het beste proza in de periode van 1 juli 1944 tot 1 juli 1947 moest toekennen bestond naast juryvoorzitter Dirk Coster uit Garnt Stuiveling, Victor van Vriesland, Leendert Brummel en Gerard Brom. Hubertus Michaël werd aangesteld als secretaris van de jury.¹⁴⁰ In het juryrapport wordt de postume bekroning van Van Schendel opgegeven als de reden om ook een ander werk te bekronen. De jury waardeert de ironie en het observatievermogen van Van Haersolte, de manier waarop in ‘De stemmen’ de setting op indrukwekkende wijze wordt opgeroepen en de respectvolle manier waarmee er wordt omgegaan met een hallucinerend personage, wat ook benoemd wordt door Van Vriesland in zijn eigen bespreking.¹⁴¹ Volgens de jury zorgt deze behandeling er voor dat ‘het gevoel voor het mysterie van het leven’ in de novelle sterk wordt.¹⁴²

4.2. Periode van 1960 tot en met 2016

4.2.1. Bericht/column n.a.v. een bekroning/literaire prijs

Er verschijnen vanaf de tweede helft van de jaren zeventig verschillende berichten waarin de bekroning van Van Haersolte wordt aangehaald als er een literaire prijs wordt uitgereikt. De eerste die dit doet is Nico Scheepmaker in zijn column ‘Trijfel’. Scheepmaker haalt Van Haersolte voor het eerst aan op 24 mei 1977 wanneer hij het heeft over de bekroning van Simon Carmiggelt.¹⁴³ Ze staat hier in een opsomming van de winnaars van de P.C. Hooft-prijs. De tweede keer is uitgebreider wanneer hij op 16 maart 1981 schrijft over de bekroning van Willem Brakman met de P.C. Hooft-prijs. Hij noemt dat de keuze bij de eerste uitreiking blijkbaar zo moeilijk was dat de prijs gesplitst werd en dat de jury er later ‘een beetje beter inkwam’.¹⁴⁴ In 1988 heeft hij het twee keer over Van Haersolte. In de eerste column heeft hij het over de toekenning van de Crestodaprijs aan Judith Herzberg. Deze prijs is net als de P.C. Hooft-prijs een oeuvreprijs en Scheepmaker merkt op dat het gek is dat niet alle P.C. Hooft-prijswinnaars, waaronder de eerste winnaars, bedreven waren in alle onderdelen waarvoor de

¹³⁹ Ter Laan 1952.

¹⁴⁰ De gebeurtenissen omtrent de toekenning van de P.C. Hooft-prijs worden toegelicht in 4.2.6.

¹⁴¹ Juryrapport P.C. Hooft-prijs 1947 geciteerd naar *De Tijd* 1948.

¹⁴² Juryrapport P.C. Hooft-prijs 1947 geciteerd naar *De Tijd* 1948.

¹⁴³ Scheepmaker 1977.

¹⁴⁴ Scheepmaker 1981.

prijs wordt uitgereikt.¹⁴⁵ Dit klopt, maar de P.C. Hooft-prijs werd pas in 1956 een oeuvreprijs en de prijs is voor het oeuvre binnen die onderdelen, niet voor allemaal. De tweede column in 1988 gaat over Jan Wolkers die de P.C. Hooft-prijs heeft geweigerd, omdat hij vond dat ‘goede mensen letterkundige prijzen niet krijgen of te laat’.¹⁴⁶ Scheepmaker is het wel met Wolkers eens en vindt dat Van Haersolte de grootste misstap van de jury van de P.C. Hooft-prijs is geweest. Hij merkt op dat zij een slippertje was, want de juryleden wisten toen nog niet hoe het moest’.¹⁴⁷

Hans Warren schreef in 1985 een artikel over het dertigjarige bestaan van de Nijhoffprijs. Hij heeft het hierin over hoe de vertalingen van de eerste winnares van deze prijs, Aleida Schot, tegenwoordig allemaal opnieuw vertaald zijn en dat dit hem onwillekeurig doet denken aan de eerste winnaars van de P.C. Hooft-prijs.¹⁴⁸ Van Schendel is volgens hem volkomen uit de gratie en als Van Haersolte nog herinnerd wordt, dan moet dat te danken zijn aan Van Vriesland, want niemand leest *Sophia in de Koestraat* nog.¹⁴⁹

J.J.A. Mooij schreef op 12 juni 1993 een artikel over de mannelijke dominantie bij de P.C. Hooft-prijs voor beschouwend proza. Volgens hem is deze dominantie iets minder aanwezig bij de P.C. Hooft-prijs voor poëzie en proza.¹⁵⁰ Hij noemt de vrouwelijke winnaars en meldt hierbij dat de prijs de eerste keer al naar een vrouw ging, namelijk naar Van Haersolte.¹⁵¹

In het bericht in *De Gelderlander* op 13 maart 1997 over de bekroning van Judith Herzberg met de P.C. Hooft-prijs wordt Van Haersolte genoemd. Daarnaast wordt er vermeld dat de prijs vijftig jaar bestaat en dat Kees Fens ter gelegenheid hiervan een bundel heeft uitgebracht met portretten van alle winnaars.¹⁵² Hierbij worden Van Schendel en Van Haersolte genoemd als de eerste winnaars van de prijs.

Op 11 januari 2008 bericht *Het Parool* over de toekenning van de Anna Bijns Prijs aan Wanda Reisel. Deze literaire prijs voor vrouwelijke schrijvers is in 1985 is ingesteld, omdat er op dat moment nog maar vier vrouwelijke winnaars van de P.C. Hooft-prijs waren geweest.

¹⁴⁵ Scheepmaker 1988a.

¹⁴⁶ Wolkers geciteerd naar Scheepmaker 1988b.

¹⁴⁷ Scheepmaker 1988b.

¹⁴⁸ Wadman 1985.

¹⁴⁹ Wadman 1985.

¹⁵⁰ Mooij 1993.

¹⁵¹ Mooij 1993.

¹⁵² *De Gelderlander* 1997.

Er wordt vermeld dat Van Haersolte de eerste winnares was en dat haar prijzengeld vijfhonderd gulden lager was dan dat van Van Schendel.¹⁵³

Vanaf 2009 wordt Van Haersolte vermeld in berichten over de bekendmaking van de toekenning van de P.C. Hooft-prijs. Bij Frank van Zijl en in het *Algemeen Dagblad* is dit een vermelding in een rijtje van eerdere winnaars, maar meestal wordt vermeld dat ze de eerste winnares is van de P.C. Hooft-prijs. Dit is zo in de teksten van Elsbeth Eddy, Arjan Peters, Koen Nederhof, Mieske van Eck, Coen Peppelenbos en Gertjan van Schoonhoven. Verder vermeldt Van Schoonhoven nog dat het een gekke jurykeuze is geweest nu niemand haar nog kent en stellen Eddy, Van Eck en Peppelenbos de vraag wie Van Haersolte nog kent.¹⁵⁴

4.2.2. Bericht/artikel/column overig

In *De Tijd De Maasbode* van 27 oktober 1960 wordt vermeld dat er bij de Gedeputeerde Staten van Overijssel een verzoek is ingediend voor een provinciale literaire prijs vernoemd naar Van Haersolte.¹⁵⁵ Er is voor deze naam gekozen, omdat Van Haersolte gezien wordt al een ‘zeer bijzondere figuur in de Overijsselse literatuur die een volstrekt eigen, van Overijsselse geest doortrokken proza heeft geschreven’.¹⁵⁶ Deze prijs is overigens nooit ingesteld, maar het laat zien dat Van Haersolte belangrijk genoeg werd geacht om een literaire prijs naar te vernoemen.

Anne Wadman bespreekt op 18 maart 1967 de opstellenbundels van Kees Fens en Arthur Lehning. Hij becommentarieert een uitspraak van Fens over de P.C. Hooft-prijs waarbij men zich volgens Fens beroept op het verleden. Wadman meent dat Fens niet eens wist wie de eerste winnaars waren en haalt het portret van Hans Edinga over Van Haersolte aan.¹⁵⁷ Edinga kon hem overigens niet overtuigen van het belang van Van Haersoltes oeuvre en hij weet nu dus niet of *Sophia in de Koestraat* een goed of slecht boek was.¹⁵⁸

H.A. Wage schreef een letterkundige verhandeling naar aanleiding van *Sophia in de Koestraat*. Volgens Wage wordt Van Haersoltes beschouwelijke geest verraden door de spanning tussen werkelijkheid en droom en de vertelwijze die gekenmerkt wordt door ironische distantie.¹⁵⁹ Hij heeft *Sophia* niet gelezen als het personage uit de novelle, maar als

¹⁵³ *Het Parool* 2008.

¹⁵⁴ Van Schoonhoven 2016; Eddy 2009; Van Eck 2012; Peppelenbos 2015.

¹⁵⁵ *De Tijd De Maasbode* 1960.

¹⁵⁶ *De Tijd De Maasbode* 1960.

¹⁵⁷ Fens geparafraseerd naar Wadman 1967.

¹⁵⁸ Wadman 1967. Het portret van Edinga wordt besproken in 4.2.3.

¹⁵⁹ Wage 1977, p. 198.

Sóphia dat het Griekse woord voor wijsheid is. Wage gebruikt *Sophia in de Koestraat* dus alleen als een aanknooppunt om over vakfilosofie te spreken.¹⁶⁰

Gerlof Leistra schreef op 4 januari 2003 in *Elsevier* een portret van Roelof van Haersolte, Van Haersoltes zoon. Aan het begin geeft Leistra een korte typering van Van Haersolte: ze is een romanière en heeft de P.C. Hooft-prijs gewonnen.¹⁶¹

In de weekendgids van *Trouw* wordt op 21 februari 2004 het verhalenpad in Dalfsen besproken. Er is hier een wandelpad uitgezet waar een routegids bij hoort met feitjes over de omgeving. De wandeling komt langs de Gerner, het landgoed waar Van Haersolte en haar gezin woonde. De gids vermeldt hierbij twee verhaaltjes, maar Van Haersolte wordt niet genoemd. In *Trouw* wordt dit wel gedaan en wordt er beknopt wat informatie gegeven over de P.C. Hooft-prijs en de literaire vriendenkring van ‘deze vergeten schrijfster’.¹⁶²

Hans Keesmaat doet op 25 november 2015 verslag in *De Stentor* van de lezing die Lenze L. Brouwers in Dalfsen hield over Van Haersolte. Brouwers heeft zich in het leven van Van Haersolte verdiept en volgens hem verdiende ze misschien niet de P.C. Hooft-prijs, maar heeft ze wel mooie werken geschreven.¹⁶³ Tijdens de lezing komt ook de toekenning van de P.C. Hooft-prijs aan bod en Brouwers uit kritiek op Fens die vond dat ze kantwerkproza schreef door te stellen dat ‘haar latere werken toonden dat ze een begenadigd schrijfster was’.¹⁶⁴

Arjen Fortuin schreef in 2015 de biografie van Geert van Oorschoot en aangezien *Sophia in de Koestraat* één van de eerste uitgaven van Van Oorschoot was, besteedt Fortuin hieraan enige aandacht. Na wat biografische informatie gaat hij in op de publicatie van de bundel, onder andere de typografische fout op de kaft. Volgens Fortuin is Van Haersolte bij Van Oorschoot terecht gekomen op voorspraak van Van Vriesland.¹⁶⁵ Dat de bundel door de ironische stijl minder braaf is dan dat het lijkt, dat Van Haersolte literaire kwaliteit had en vooral het feit dat Van Haersoltes man bereid was om de uitgaven van haar werk financieel te ondersteunen – de kosten voor de uitgave van *Lucile* (of *De Roerkop*) nam hij bijvoorbeeld volledig voor zijn rekening – zullen voor Van Oorschoot ook een rol hebben gespeeld.¹⁶⁶ Over de P.C. Hooft-

¹⁶⁰ Wage 1977, p. 198-201.

¹⁶¹ Leistra 2003.

¹⁶² *Trouw* 2004.

¹⁶³ Brouwers geciteerd naar Keesmaat 2015.

¹⁶⁴ Brouwers geciteerd naar Keesmaat 2015.

¹⁶⁵ Fortuin 2015, p. 149.

¹⁶⁶ Fortuin 2015, p. 149.

prijs zegt Fortuin dat Van Haersolte die waarschijnlijk aan Van Vriesland te danken heeft en dat ze ‘nu misschien wel de minst bekende van alle winnaars is’.¹⁶⁷ In *De Groene Amsterdammer* van 2 december 2015 bespreekt Vic van de Reijt Fortuins biografie. Hierin haalt Van de Reijt de paragraaf over Van Haersolte aan als voorbeeld van een spectaculair feit dat in de biografie over Van Oorschot naar voren komt en dat het beeld dat mensen van hem hadden grondig kan veranderen.¹⁶⁸

4.2.3. Portret

Ruim twaalf jaar na Van Haersoltes dood verschijnt haar portret in het *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde* geschreven door Hans Edinga, het pseudoniem van Hans Heidstra. Edinga bespreekt Van Haersoltes werk aan de hand van haar levensloop. Volgens hem kon ze in de plattelandswereld van Overijssel voldoende stof vinden voor haar creativiteit en kon ze zich erin verdiepen en het zich eigen maken.¹⁶⁹ Over *De laatsten* zegt hij dat ‘het mooi geschreven is, maar wat onbeduidend van inhoud’.¹⁷⁰ Edinga vindt dat ze op literair terrein opbloede in de laatste jaren van haar leven en betreurt het dat haar ‘exquise’ oeuvre niet aansloeg. Volgens hem heeft haar ziekte ervoor gezorgd dat er in haar werk een intensieve, literaire droomwereld zit en dat ze een sterk evocatief vermogen heeft.¹⁷¹ Hij noemt in een informerende mention dat hij positief is over de invloed van Top Naeff in *Lucile* en die van Herman de Man in de plattelandsverhalen.¹⁷²

Wouter Blok schreef in 1985 een portret over Van Haersolte in *De Nederlandse en Vlaamse auteurs*. Hierin vermeldt hij naast wat bibliografische informatie dat de verhalen ‘geen streekverhalen in eigenlijke zin zijn, maar dat het draait om de tegenstelling tussen de realiteit en het “andere”, de droomwereld, waarnaar men verlangt of waarvoor men vreest’.¹⁷³ Verder noemt hij dat ze schrijft vanuit de realiteit, met ironie en beschouwelijkheid en dat haar stijl licht, sierlijk, soms gemaniëreed en aan Couperus ontleend is.¹⁷⁴

Kees Fens schreef vanwege het vijftigjarige bestaan van de P.C. Hooft-prijs een bundel met daarin portretten van alle laureaten. Fens vindt dat *Sophia in de Koestraat* zeer gekantwerkt

¹⁶⁷ Fortuin 2015, p. 150.

¹⁶⁸ Van de Reijt 2015.

¹⁶⁹ Edinga 1966, p. 73.

¹⁷⁰ Edinga 1966, p. 74.

¹⁷¹ Edinga 1966, p. 75.

¹⁷² Edinga 1966, p. 75.

¹⁷³ Blok 1985.

¹⁷⁴ Blok 1985.

proza bevat en volgens hem heeft de prijs van Van Haersolte ‘de vergeten schrijfster gemaakt aan wie we steeds worden herinnerd’.¹⁷⁵

In 2004 werden in *De Stentor* portretten gepubliceerd van bekende en onbekende schrijvers en dichters die in Overijssel en Gelderland hebben gewoond. Deze portretten werden in 2006 gebundeld in *Sporen van schrijvers en dichters in Overijssel en Gelderland*. Dick Laning heeft hiervoor het portret over Van Haersolte geschreven. Hij noemt dat ‘Van Haersolte niet meer dan een voetnoot is gegund in de literatuurgeschiedenis, terwijl haar bijdrage aan de literatuur een opmerkelijke is’.¹⁷⁶ De samenvatting die Laning geeft van ‘Het Vrouwenhuis’ uit *De Roerkop* verwoordt volgens hem haar eigen strijd.¹⁷⁷ Laning waardeert de ‘wonderlijke schoonheid’ van de verhalen, dat ‘de koelte waarmee ze haar personages beschrijft gepaard gaat met die andere wereld’ en dat haar sierlijke en verfijnde stijl uit het verleden komt waar ze over schrijft.¹⁷⁸ Net als Edinga vindt Laning dat ze tijdens de laatste jaren van haar leven literair gezien opbloede.¹⁷⁹

G.J. van Bork heeft het portret van Blok uit 1985 met enkele wijzigingen in 2003 opgenomen in *Schrijvers en dichters*. De meeste oordelen van Blok worden overgenomen, maar er zijn een paar toevoegingen van Van Bork. Hij vindt haar proza zeer verzorgd en soms wat gemaniëreed, haar stijl sierlijk en lichtvoetig en haar naoorlogse werk het belangrijkste uit haar oeuvre.¹⁸⁰

Otto Cazemier publiceerde in 2010 een portret van Van Haersolte in *De Grootte Klok*, een uitgave van de Vereniging de Grootte Sociëteit uit Zwolle. Dit portret werd daarna ook gepubliceerd in 2011 in het *Zwols Historisch Tijdschrift* en op de website van Wie is wie in Overijssel. Er wordt vooral biografische informatie gegeven, maar over haar werk wordt opgemerkt dat ‘het laat zien hoe snel het Nederlands is veranderd, want er zitten veel woorden en zinsconstructies in die niet meer voorkomen in het huidige vocabulaire’.¹⁸¹ Cazemier merkt op dat niet alle critici ‘haar stijl begrepen, maar wel haar waarnemingsvermogen prezen’.¹⁸² Het portret van Cazemier vertoont veel overeenkomsten met de portretten van Edinga en

¹⁷⁵ Fens 1997, p. 8 en 9.

¹⁷⁶ Laning 2004.

¹⁷⁷ Laning 2004.

¹⁷⁸ Laning 2004.

¹⁷⁹ Laning 2004.

¹⁸⁰ Blok en Van Bork 2005.

¹⁸¹ Cazemier 2014.

¹⁸² Cazemier 2014.

Laning: het heeft dezelfde chronologische opbouw als Edinga en veel van de citaten komen ook bij Laning voor.

De Utrechtse Boekhouder, een tijdschrift voor Utrechtse letterkunde, heeft de reeks ‘Schrijvershuizen’ waarvoor Hans Heesen in maart 2013 een portret over Van Haersolte schreef. Hij begint met een opmerking die de strekking heeft dat men meestal denkt ‘Wie hoort er niet in dit rijtje thuis?’ wanneer ze Van Haersolte in een rijtje met veel bekendere winnaars van de P.C. Hooft-prijs zien staan.¹⁸³ Hierna gaat hij in op de gang van zaken bij de toekenning van de P.C. Hooft-prijs en uit hij kritiek op Fens’ typering van ‘kantwerkproza’ die volgens hem dodelijk is.¹⁸⁴ Heesen beaamt dat het proza gestileerd en precieus is, maar vindt het zeker geen ouwenwijkenproza zoals Fens dat wel vond.¹⁸⁵ Hij vindt dat het eerste hoofdstuk van *Lucile* een parel is die thuishoort in bloemlezingen. Het deed hem denken aan Willa Carther, Eudore Welty en Truman Capote en in een ander verhaal ziet hij de invloed van Katherine Mansfield.¹⁸⁶ Heesen vindt Van Haersoltes oeuvre ‘het werk voor fijnproevers, net als dat van haar stadsgenoot C.C.S. Crone’.¹⁸⁷

4.2.4. Literatuurgeschiedenis

In 1982 heeft Knuvelder zijn *Handboek tot de moderne Nederlandse letterkunde* opgenomen in de tiende druk van het *Beknopt Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse letterkunde*. Hierin noemt hij Van Haersolte in het hoofdstuk over de veertigers in een rijtje met prozaschrijvers uit deze tijd die ‘fantaisisten’ worden genoemd: Clare Lennart, Rico Bulthuis, Belcampo en Max Dendermonde.¹⁸⁸ Zijn bespreking is dus een stuk korter geworden ten opzichte van die uit 1954.

In de nieuwste literatuurgeschiedenisreeks heeft Hugo Brems de moderne tijd (vanaf 1945) voor zijn rekening genomen in *Altijd weer vogels die nesten beginnen*. Van Haersolte staat in de paragraaf over het magisch-realisme in een stukje over prozabijdragen in tijdschriften waarin fantastische en surreële aspecten een rol spelen. Ze wordt door Brems ‘de toen zeer gewaardeerde Amœne van Haersolte’ genoemd.¹⁸⁹

¹⁸³ Heesen 2013, p. 29.

¹⁸⁴ Heesen 2013, p. 29.

¹⁸⁵ Heesen 2013, p. 29.

¹⁸⁶ Heesen 2013, p. 29.

¹⁸⁷ Heesen 2013, p. 29.

¹⁸⁸ Knuvelder 1982, p. 519.

¹⁸⁹ Brems 2013, p. 165.

4.2.5. Literaire reisgids

In 1982 gaf Querido een letterkundige reisgids uit onder redactie van Willem van Toorn waarin Overijssel behandeld wordt door Hendrik Entjes, een autoriteit op het gebied van Oost-Nederlandse taal- en letterkunde.¹⁹⁰ Hij vermeldt Van Haersolte in het stukje over Dalfsen waar ze tot haar dood met haar gezin woonde. Entjes noemt de toekenning van de P.C. Hooft-prijs en geeft aan dat het werk zo onbekend was dat eigenlijk alleen haar bekenden, waaronder Van Vriesland, het konden waarderen.¹⁹¹ Volgens hem is de kennis die ze over de streek heeft opgedaan niet alleen terug te vinden in de couleur locale, maar hebben ‘haar verhalen alles meekregen wat typerend is voor land en volk van Overijssel’.¹⁹²

4.2.6. Doctoraalscriptie

In 1986 publiceerde Lucie Beaufort haar doctoraalscriptie over het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs en over de eerste toekenning van deze prijs. Beaufort was op dat moment werkzaam als ambtenaar van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en nam deel aan de jury van de P.C. Hooft-prijs als secretaris. In de scriptie wordt een hoofdstuk besteed aan Van Haersolte waarin biografische informatie wordt gegeven en wordt ingegaan op de bundel en de ontvangst hiervan. Bij de bespreking van de bundel geeft ze een korte typering van alle novellen: waar de novelle eerder is gepubliceerd, wat de inhoud is en op welke manier er wordt verteld. Bij de reacties op de bundel komen eerst de persoonlijke reacties van een aantal literaire vrienden aan bod: Bordewijk, Naeff, Van Vriesland en M.R. Rademacher Schorer.¹⁹³ Hierna volgen de reacties in de pers waarbij het oordeel vaak wordt geïllustreerd met een citaat. Beaufort behandelt Van Eckeren, Romijn, Van Hille-Gaerthé, Bordewijk, Van Vriesland, Naeff, Panhuijsen, Blaman, Stroman, Coster, Buitendijk, Smeding, Greshoff, *Trouw* 1948 en Donker.

Beaufort trekt uit de reacties een aantal conclusies. Allereerst leidt ze uit de besprekingen van vóór de bekroning af dat de bundel met weinig literaire waardering is ontvangen. Het aantal is gering en de besprekingen zijn vrijwel allemaal afkomstig van mensen die van Van Haersoltes gezondheidstoestand afwisten en dit waarschijnlijk in hun achterhoofd hadden tijdens de bespreking.¹⁹⁴ Ook uit de besprekingen van na de bekroningen concludeert ze dat de bundel geen ‘literair meesterwerk genoemd kan worden’.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Niebaum 2008, p. 72.

¹⁹¹ Entjes 1982, p. 95.

¹⁹² Entjes 1982, p. 95.

¹⁹³ Beaufort 1986b, p. 124-125.

¹⁹⁴ Beaufort 1986b, p. 131.

¹⁹⁵ Beaufort 1986b, p. 131.

Beaufort gaat ook nog in op Van Haersoltes positie in de Nederlandse literatuur. Ze vindt dat Knuvelders indeling van Van Haersolte bij de fantaisisten niet geldt voor haar gehele werk, Van Haersolte is eerder een vertelster dan een fantaisist.¹⁹⁶ Volgens Beaufort toont *De laatsten* al enige vertelkwaliteit en bevatten alle verhalen ‘mensenkennis, die in combinatie met een droge humor getuigt van menselijkheid’.¹⁹⁷ Beaufort vindt dat de Overijsselse folklore soms iets te nadrukkelijk aanwezig is en dat het latere werk stilistisch van betere kwaliteit is.¹⁹⁸ Beaufort vindt de term na-oorlogsproza in tegenstelling tot Vos niet van toepassing op Van Haersolte, omdat het werk voor een groot deel voor de oorlog is geschreven en omdat het er qua inhoud niet bij past.¹⁹⁹ Zelf zou ze Van Haersolte indelen ‘bij de novelle- en ‘short-story’-schrijvers uit de jaren dertig, met behoud van haar eigen specifieke eigenaardigheden qua taalgebruik en stijl’.²⁰⁰

In het hoofdstuk over de toekenning van de eerste P.C. Hooft-prijs probeert Beaufort een reconstructie te maken van de gang van zaken.²⁰¹ De jury, Coster, Stuiveling, Van Vriesland, Brummel, Brom en Michaël, had drie vergaderingen nodig om een kandidatenlijst op te stellen. *Sophia in de Koestraat* werd pas tijdens de laatste vergadering aan de lijst toegevoegd door Coster en Brom.²⁰² Er werden stemrondes gehouden om te bepalen welk werk er bekroond zou worden en in beide rondes kwam Van Schendels *Het oude huis* als winnaar uit de bus, nipt gevolgd door Vestdijks *Ierse Nachten*. Er waren echter twee problemen met Van Schendel, want *Het oude huis* werd niet gezien als zijn beste proza en hij was in 1946 overleden, terwijl de prijs juist bedoeld was om een kunstenaar financieel te ondersteunen.²⁰³ Er werd gekozen voor een compromis: Van Schendel zou de prijs gaan delen met een levende auteur. De keuze viel echter niet op *Ierse nachten* dat als nummer twee uit de stemrondes naar voren kwam, maar op de nummer drie, *Sophia in de Koestraat*.

Van wie het voorstel kwam om voor Van Haersolte te kiezen is nergens vastgelegd, maar er zijn volgens Beaufort drie kandidaten. De eerste kandidaat is Van Vriesland die dit gedaan kan hebben om zijn zieke vriendin Van Haersolte een hart onder de riem te steken. In de

¹⁹⁶ Beaufort 1986b, p. 132 en 133.

¹⁹⁷ Beaufort 1986b, p. 132.

¹⁹⁸ Beaufort 1986b, p. 133.

¹⁹⁹ Beaufort 1986b, p. 133.

²⁰⁰ Beaufort 1986b, p. 133.

²⁰¹ De citaten in deze paragraaf zijn afkomstig uit Beauforts essay dat behandeld wordt in 4.2.7., omdat mijn scans van dit hoofdstuk uit de doctoraalscriptie onvolledig zijn. Dit essay is een verkorte versie van Beauforts doctoraalscriptie en wijkt inhoudelijk niet af van wat er in desbetreffend hoofdstuk stond.

²⁰² Beaufort 1986a, p. 22.

²⁰³ Beaufort 1986a, p. 23.

stemrondes heeft hij geen hoge waardering aan *Sophia in de Koestraat* gegeven, maar hij kan volgens Beaufort gezwicht zijn voor menselijke motieven om Van Haersolte de literaire erkenning te geven waar ze zo naar verlangde.²⁰⁴ De andere kandidaten zijn Coster en Brom die volgens Beaufort naast een oprechte waardering voor het werk een ander motief hadden: zij hadden *Sophia in de Koestraat* namelijk toegevoegd aan de kandidatenlijst als een noodgreep om te voorkomen dat Vestdijk bekroond zou worden.²⁰⁵ Volgens Paul Luykx, de biograaf van Brom, was Brom vooral, zoals hij het zelf noemde, een principiële tegenstander van Vestdijk: hij was als man van de oudere, vooroorlogse generatie tegen Vestdijk als man van de jongere, en in zijn ogen rebelse, naoorlogse generatie.²⁰⁶ Brom zag echter wel degelijk in dat Vestdijk ‘als romancier virtuositeit bezat’ en was zelfs voorzitter van de jury die Vestdijk in 1941 de Dr. Wijnaendts Francken-prijs toekende.²⁰⁷ Coster was tegen Vestdijk, omdat hij hem zag als ‘een exponent van de richting die een slechte invloed had op de literatuur’.²⁰⁸ Toen hij er achter kwam dat Brom ook weinig waardering had voor Vestdijk haalde hij hem in een brief over om te helpen te verhinderen dat Vestdijk werd gekozen naast Van Schendel.²⁰⁹

Beaufort bespreekt na de reconstructie de reacties op de bekroning in de pers. Omdat de meeste kranten en tijdschriften hun nummer voor in de Boekenweek al klaar hadden en de P.C. Hooft-prijs gezien werd als de zoveelste literaire prijs, kwamen de reacties wat laat op gang.²¹⁰ Veel besprekingen die Beaufort in het hoofdstuk over Van Haersolte behandeld heeft komen hier weer terug: Stroman, Panhuijsen, Blaman, Kelk, Buitendijk Greshoff en *Trouw*.²¹¹ Uit deze reacties haalt Beaufort dat hoewel de bekroning van Van Haersolte werd afgekeurd, de meeste critici, behalve Greshoff, in haar werk wel (vertel)kwaliteit zagen.²¹²

4.2.7. Essay over het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs

In 1986 werd *Nederlandse literaire prijzen: 1880-1985* gepubliceerd waarin informatie kan worden opgezocht over alle Nederlandse literaire prijzen uit de periode 1880 tot 1985. Hierin is ook een essay van Beaufort opgenomen wat eigenlijk een ingekorte versie van haar doctoraalscriptie is. In veertien pagina's schetst ze een beeld van het ontstaan van de P.C.

²⁰⁴ Beaufort 1986b, p. 131-132.

²⁰⁵ Beaufort 1986b, p. 131.

²⁰⁶ Luykx 2015, p. 764.

²⁰⁷ Luykx 2015, p. 762-764.

²⁰⁸ Coster geparafraseerd naar Luykx 2015, p. 764.

²⁰⁹ Beaufort 1986a, p. 20.

²¹⁰ Beaufort 1986b, p. 168.

²¹¹ Beaufort 1986b, p. 169-170. De bespreking van Kelk in *De Groene Amsterdammer* kon nergens worden teruggevonden, maar uit Beaufort 1986b blijkt dat het vooral een aanval op de juryleden en Van Schendel is.

²¹² Beaufort 1986b, p. 170.

Hoofd-prijs en zet ze de gang van zaken rondom de eerste toekenning van de P.C. Hoofd-prijs uiteen. Daarnaast geeft ze een beknopt overzicht van de reacties op de bekroning en de literaire situatie na de Tweede Wereldoorlog. Alle waarderingen die ze aan *Sophia in de Koestraat* en Van Haersolte geeft in haar doctoraalscriptie komen in dit essay terug.

4.2.8. Bericht n.a.v. het essay van Beaufort over het ontstaan van de P.C. Hoofd-prijs

Gerlof Leistra bespreekt op 19 december 1986 *Nederlandse literaire prijzen 1880-1985* in het *Nieuwsblad van het Noorden* waarbij hij eerst ingaat op de achtergrond van het boek en vervolgens een samenvatting geeft van Beauforts essay. Hierbij geeft hij aan dat ‘de volstrekt onbekende Van Haersolte dankzij het gekonkel van Coster en Brom de prijs mocht delen met Van Schendel, omdat zij koste wat kost wilden voorkomen dat Vestdijk werd bekroond’.²¹³

Freark Dam bespreekt in zijn rubriek ‘Sa sydlings’ in de *Leeuwarder Courant* van 23 januari 1987 *Nederlandse literaire prijzen 1880-1985* en de inhoud van Beauforts essay.²¹⁴ Van Haersolte noemt hij de ‘amper bekende skriuwster fan in tige beskieden signatuer’, oftewel een onbekende schrijfster met een bescheiden oeuvre.²¹⁵

In *Trouw* bespreekt Jan Kuijk op 2 juli 1987 het essay van Beaufort en *Sophia in de Koestraat* naar aanleiding van een uitspraak van Aad Nuis dat ‘er in de geschiedenis van de P.C. Hoofd-prijs geen fouten zijn gemaakt bij het toekennen van de prijs’.²¹⁶ Volgens Kuijk klopt dit niet, want als er gekeken wordt naar Van Haersolte dan toont zij dat het winnen van de prijs geen garantie is voor blijvende bekendheid.²¹⁷ Kuijk vindt het een raadsel dat Van Haersolte bekroond is, want volgens hem was de bundel zelfs in 1947 al gedateerd en had ze nooit de competitie mogen winnen van Vestdijk.²¹⁸ Kuijk is negatief over de bundel, met name door de ontbrekende woorden en de ongebruikelijke syntaxis waarover hij in een waardeverkleinende mention aangeeft dat het ‘de verfijning van Couperus miste’ en in een expliciet negatief canoniserende mention dat het hem deed denken aan de pompeuze en onmachtige gebaren van Arij Prins’.²¹⁹ Kuijk ondersteunt zijn eigen negatieve oordeel door uit het artikel van Greshoff te citeren die als tijdgenoot van Van Haersolte ook negatief was over de bundel. Kuijk is overigens wel positief over de suggestieve kracht van de verhalen.

²¹³ Leistra 1986.

²¹⁴ Dam 1987. Deze rubriek is volledig in het Fries geschreven.

²¹⁵ Dam 1987.

²¹⁶ Nuis geparafraseerd naar Kuijk 1987.

²¹⁷ Kuijk 1987.

²¹⁸ Kuijk 1987.

²¹⁹ Kuijk 1987.

5. Conclusie en discussie

De vraag die in dit artikel centraal staat is ‘In hoeverre kan de literaire waardering voor *Sophia in de Koestraat* (1946) en Amène van Haersolte in de periode van 1947 tot 1960 een verklaring bieden voor de literaire waardering die deze novellebundel en zijn auteur hebben gekregen na 1960?’. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal er gekeken worden naar de literaire waardering in beide periodes. Zijn er overeenkomsten en verschillen en is er een ontwikkeling te zien in de literaire waardering vanaf 1947 tot en met heden?

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen waarin voor Van Haersolte en haar werken wordt aangegeven welke culturele autoriteiten hierover een positief, negatief of neutraal eindoordeel hebben gegeven. Hieruit kunnen twee conclusies worden getrokken. Allereerst zijn er in de periode van 1947 tot 1960 veel meer culturele autoriteiten die waardeoordelen uitspreken dan in de periode van 1960 tot en met 2016. In die periode bevatten slechts vijftien van de negenendertig teksten waardeoordelen. De tweede conclusie die op basis van het overzicht getrokken kan worden is dat veel culturele autoriteiten, in beide periodes, een positieve waardering hebben voor Van Haersolte, alleen Greshoff, Van Leeuwen, Scheepmaker en Fens zijn expliciet negatief over haar. Ook *Sophia in de Koestraat* wordt door veel culturele autoriteiten positief gewaardeerd, al moet hierbij worden opgemerkt dat er maar drie culturele autoriteiten uit de periode van 1960 tot en met 2016 zijn die zich over *Sophia in de Koestraat* uitspreken en dat twee van hen negatief zijn. Hierdoor is men in de eerste periode over het algemeen positiever dan in de tweede over *Sophia in de Koestraat*.

Wanneer er wordt gekeken naar waar er over *Sophia in de Koestraat* en Van Haersolte geschreven wordt dan blijkt dat de teksten in beide periodes zowel in grote, nationale dagbladen en tijdschriften als in kleine regionale dagbladen en tijdschriften staan. Daarnaast valt het op dat de meeste negatieve besprekingen uit de periode van 1947-1960 in de grote dagbladen en tijdschriften staan, bijvoorbeeld Blaman in *Vrij Nederland*, Dinaux in het *Haarlems Dagblad* en Greshoff in *De Nieuwe Courant*. Ondanks het feit dat zij *Sophia in de Koestraat* een negatieve beoordeling geven besteden zij er wel aandacht aan en wel voor een groot publiek. Alle portretten, behalve die van Edinga, Schmitz en *Het Vaderland*, staan in kleine, regionale tijdschriften. Het gaat hierbij dus vooral om de meest recente portretten en dit komt misschien doordat dat mensen zich tegenwoordig meer richten op wat er in hun eigen omgeving is gebeurd dan vroeger en hier graag meer over willen weten.

Het portret en de literatuurgeschiedenis zijn de enige tekstsoorten die in beide periodes voorkomen, alle andere tekstsoorten komen of in de ene periode voor of in de andere. Dat juist deze twee tekstsoorten in beide periodes voorkomen is niet vreemd, want een portret kan te allen tijde worden geschreven en literatuurgeschiedenissen worden vervangen door nieuwe of worden geüpdatet zoals die van Knувelder. Het verschil tussen de aandacht die aan Van Haersolte wordt besteed in zijn literatuurgeschiedenissen laat zien dat een schrijver waarover in eerste instantie veel door een culturele autoriteit werd geschreven naar de marge kan verdwijnen. In de periode van 1947 tot 1960 zijn de meeste teksten een bespreking van *Sophia in de Koestraat* gevolgd door het portret en het bericht over de P.C. Hooft-prijs en de bespreking van de winnaars. Deze tekstsoorten zijn niet vreemd voor de periode waarin de publicatie en de toekenning van de P.C. Hooft-prijs recent zijn. Het is vervolgens dus ook niet gek dat er in de periode van 1960 tot en met 2016 geen besprekingen meer verschijnen, de publicatie is immers niet meer recent. In deze periode is het bericht/column n.a.v. een bekroning/literaire prijs het meest frequent gevolgd door het bericht/artikel/column overig en het portret.

Er is ten opzichte van de eerdere periode geen verandering opgetreden in de latere periode in wat er gewaardeerd werd. Elementen die positief gewaardeerd werden zoals de Overijsselse setting, de vertelkwaliteit en de ironie worden in de periode van 1960 tot en met 2016 nog steeds positief gewaardeerd. Ook elementen zoals de grammaticale en syntactische wendingen, het ouderwetse taalgebruik en de stijl in *Sophia in de Koestraat* worden nog steeds negatief beoordeeld. Het is mogelijk dat dit komt doordat de culturele autoriteiten het werk niet zelf hebben gelezen, maar anderen napraten. Dit is in ieder geval niet zo bij Heesen die kritiek levert op de typering van Fens 'kantwerkproza' door inhoudelijke tegenargumenten te geven. Het blijkt dus dat Beauforts conclusie dat de latere culturele autoriteiten wel commentaar hadden op Van Haersoltes stijl, maar haar vertelkunst waarden hier ook geldt.

In de besprekingen van *Sophia in de Koestraat* en ook in andere teksten komen mentions voor. In bijlage 4 staat hiervan een overzicht waaruit blijkt dat Van Haersolte het meest wordt vergeleken met het werk van Katherine Mansfield en Top Naeff. Er zijn ook veel vergelijkingen met Couperus, maar dit is bij Greshoff en Kuijk op een negatieve manier bedoeld. In de meeste mentions wordt er een auteur genoemd die bekend staat om het schrijven van korte verhalen of streekliteratuur waardoor de mentions goed van toepassing zijn op Van Haersolte. De meeste mentions komen uit de periode van 1947 tot 1960, alleen Edinga, Blok, Heesen en Kuijk geven een mention in de periode van 1960 tot en met 2016.

Bovenstaande vergelijking tussen de twee periodes heeft laten zien dat er zowel een verandering heeft plaatsgevonden in de literaire waardering als dat er continuïteit is. Er wordt in de latere periode in andere tekstsoorten geschreven, maar net als in de eerdere periode zijn er zowel positieve als negatieve oordelen. De verwachting dat de culturele autoriteiten in de periode van 1947 tot 1960 positiever zouden zijn dan daarna wordt bevestigd, want van de teksten die in de periode van 1960 tot en met 2016 worden geschreven is meer dan de helft negatief. In deze periode wordt er ook negatiever geoordeeld over de toekenning van de P.C. Hooft-prijs, wordt er meer informatief over Van Haersolte geschreven dan eerst en lijkt het erop dat minder culturele autoriteiten het werk zelf hebben gelezen. De verwachting dat er in de latere periode minder over de inhoud van *Sophia in de Koestraat* wordt geschreven wordt dus ook bevestigd.

Er kunnen in de literaire waardering van 1947 tot 1960 twee mogelijke oorzaken worden aangewezen voor de literaire waardering in de periode na 1960. De eerste hiervan is de toekenning van de P.C. Hooft-prijs. Zoals sommige culturele autoriteiten in hun teksten hebben aangestipt heeft de bekroning ervoor gezorgd dat de aandacht gevestigd werd op een bundel die daarvoor nog maar vijf besprekingen had gehad. Als de bundel niet bekroond was geweest, dan hadden de culturele autoriteiten die de bundel daarna bespraken – als die er al waren geweest – minder bevooroordeeld aan hun bespreking kunnen beginnen. Nu hadden veel culturele autoriteiten die niet bekend waren met Van Haersolte hoge verwachtingen van de bundel waaraan niet altijd voldaan kon worden. Hun negatieve oordelen over de bundel kunnen ze hebben overgedragen op de culturele autoriteiten uit de periode van na 1960.

De andere oorzaak kan de gang van zaken rondom de toekenning van de P.C. Hooft-prijs zijn geweest. Hierover kwam door het essay van Beaufort vanaf 1986 meer bekendheid, een aantal van de teksten in deze periode werd zelfs naar aanleiding van dit essay geschreven. De splitsing van de prijs en de keuze voor Van Haersolte boven Vestdijk moet voor velen moeilijk te begrijpen zijn geweest. Wanneer een culturele autoriteit die Vestdijk positief waardeert vervolgens de vergelijking maakt met Van Haersolte, onafhankelijk van het feit of hij haar werk wel of niet heeft gelezen, dan wordt hoogst waarschijnlijk de conclusie getrokken dat zij van een lagere kwaliteit moet zijn.

Er is ook een oorzaak voor de literaire waardering in de periode na 1960 die niets te maken heeft met de literaire waardering in de periode van 1947 tot 1960. Het kan namelijk ook liggen aan de bundel zelf. Het verfijnde taalgebruik, de dromerige sfeer, de gekunstelde

constructies, de zelfspot en de ironie zijn elementen die veelvuldig in de bundel voorkomen en die het lezen soms bemoeilijken. Dit wordt niet door iedereen even positief gewaardeerd, niet in de periode voor 1960 en niet in de periode na 1960. Daarnaast zorgen de streekwoorden en woorden uit de achttiende eeuw, die in de jaren veertig vaak al volledig onbekend waren, er voor dat veel woorden opgezocht moeten worden en daar heeft niet iedereen behoefte aan.

De analysemethodes die in het onderzoek gebruikt zijn kunnen een goed beeld geven van de literaire waardering die aan een werk is gegeven door culturele autoriteiten. De mentions kunnen bijvoorbeeld goed laten zien waar een culturele autoriteit het werk in de literaire canon plaatst. Er is echter in het artikel niet ingegaan op de vraag waarom een culturele autoriteit een bepaalde waardering heeft gegeven. In een vervolgonderzoek zou hier wel op ingegaan kunnen worden om een completer beeld te krijgen van de literaire waardering. Hierbij zou er ook gekeken kunnen worden naar de besprekingen van andere werken van Van Haersolte dan *Sophia in de Koestraat*. In dit onderzoek zijn deze buiten beschouwing gelaten, tenzij ze voorkwamen in een tekst over *Sophia in de Koestraat* en/of Van Haersolte.

6. Literatuurlijst

Beaufort, L. 'De eerste P.C. Hooft-prijs'. In: Hubert, Michaël, et. al. (red.). *Nederlandse literaire prijzen 1880-1985*. Den Haag: Staatsuitgeverij 1986a, p. 12-26.

Beaufort, L. *De Staatsprijs voor de letterkunde. Een onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van de staatsprijs voor de letterkunde en de eerste toekenning van de prijs (P.C. Hooft-prijs) in 1948*. Diss. Rijksuniversiteit Leiden 1986. Z.p.: Berkel en Rodenrijs 1986b.

Blok, W., G.J. van Bork. 'Haersolte, Amœne van'. In: Bork, G.J. van (red.). *Schrijvers en dichters*. Versie november 2005. Online geraadpleegd op 12 juni 2016 via http://www.dbnl.org/tekst/bork001schr01_01/bork001schr01_01_0420.php.

Brems, H. *Altijd weer vogels die nesten beginnen*. Vierde druk, Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker 2013 (2006).

Brillenburg Wurth, K., A. Rigney (red.). *Het leven van teksten. Een inleiding tot de literatuurwetenschap*. Amsterdam: Amsterdam University Press 2006.

Coster, D. 'Mysterieus verhaal van liefde en tovenarij'. In: *Elseviers weekblad* 3, nr. 16 (17 april 1948), p. 8.

Dijkstra, K. 'Canonvorming in de literaire communicatie: indicatoren voor de analyse van de literair-kritische canon'. In: *Spektator* 18 (1988-1989), afl. 4, p. 159-168.

Dubois, P. H. Biografisch Woordenboek van Nederland – *Greshoff, Jan (1888-1971)*. Versie 12 november 2013. Geraadpleegd op 19 juni 2016 via <http://resources.huylgens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn1/greshoff>.

Dubois, P.H. 'Eckeren, Gerard van'. In: Bork, G.J. van (red.). *Schrijvers en dichters*. Versie januari 2004. Geraadpleegd op 13 juni 2016 via http://www.dbnl.org/tekst/bork001schr01_01/bork001schr01_01_0295.php.

Edinga, H. 'Amœne van Haersolte (Utrecht, 23 februari 1890-Dalfsen, 1 augustus 1953)'. In: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden, 1965-1966*. Leiden: E.J. Brill 1966, p. 71-76.

Fortuin, A. *Geert van Oorschot, uitgever*. Amsterdam: Uitgeverij Van Oorschot 2015.

Haersolte, A. van. *Sophia in de Koestraat*. Amsterdam: N.V. Uitgeversmaatschappij G.A. van Oorschot 1946.

Koninklijke Bibliotheek – *Krantencatalogus* Versie onbekend. Geraadpleegd op 6 juli 2016.
<http://lijsten.kb.nl/lijs.htm?kranten>

Luykx, P. *Heraut van de katholieke herleving: Gerard Brom 1882-1959*. Nijmegen: Uitgeverij Vantilt 2015.

Niebaum, H. 'Hendrik Entjes'. In: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 2006-2007*. Leiden: Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 2008, p. 72-80.
Online geraadpleegd via
http://www.dbnl.org/tekst/_jaa004200701_01/_jaa004200701_01_0008.php.

Praamstra, O. 'De voortgang van kritieken'. In: *Voortgang* 5 (1984), p. 241-260. Online geraadpleegd via
http://www.dbnl.org/tekst/_voo004198401_01/_voo004198401_01_0012.php.

Salomons, A. 'Catharina Magdalena van Hille-Gaerthé'. In: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1963-1964*. Leiden: E.J. Brill 1964. Online geraadpleegd via
http://www.dbnl.org/tekst/_jaa003196401_01/_jaa003196401_01_0006.php.

7. Bijlagen

Bijlage 1: Literatuurlijst van het corpus

Periode van 1947 tot 1960

‘Aafje Top droeg bekroonde novellen voor’. In: *De Gooi- en Eemlander*, 10 februari 1949.

‘Amoene van Haersolte overleden’. In: *Het Vaderland*, 4 augustus 1952.

‘De eerste letterkundige staatsprijs’. In: *Provinciale Drentsche en Asser Courant*, 28 februari 1948.

‘Het beste proza van 1947’. In: *Trouw: weekblad voor christelijke-nationale beginselen*, 1948.

‘Jubileum’. In: *Nieuwsblad van Friesland*, 27 april 1949.

‘Ned. Ver. van Huisvrouwen’. In: *Leeuwarder courant*, 22 april 1949.

‘Staatsprijs voor letterkunde’. In: *De Tijd: godsdienstig-staatkundig dagblad*, 28 februari 1948.

Blaman, A. ‘Het evenwicht in de novelle’. In: *Vrij Nederland*, 6 maart 1948.

Bordewijk, F. ‘Aanstellerij versus bezonkenheid’. In: *Utrechtsch Nieuwsblad*, 3 mei 1947. In: Bordewijk, F. *Verzameld werk 12 Kritisch proza*. Ed. P.H. Dubois en H. Scholten, red. Amsterdam: Nijgh & Van Ditmaal 1989, p. 119-121.

Buitendijk, W.J.C. ‘Een tweeledige bekroning’. In: *Onder de NCRV leeslamp*, 5 april 1948 [Radioprogramma]. In: Buitendijk, W.J.C. *Op de keper beschouwd*. Kampen: Kok 1951, p. 127-130.

Coster, D. ‘Mysterieus verhaal van liefde en tovenarij’. In: *Elseviers weekblad* 3, nr. 16 (17 april 1948), p. 8.

Dinaux, C.J.E. ‘Literaire Kanttekeningen’. In: *Haarlems Dagblad*, 20 maart 1948.

Donker, A. ‘[Over: Haersolte, Amoene van. Sophia in de Koestraat. Amsterdam, 1946]’. In: *Critisch Bulletin* 15, afl. 11 (nov 1948), p. 528.

- Eckeren, G. van. 'Op de korte baan'. In: *Nationale Rotterdamse Courant* [*Nieuwe Rotterdamse Courant*], 14 juni 1947.
- Greshoff, J. 'Bekroonde pretentieuze huisvlijt'. In *De Nieuwe Courant*, 2 oktober 1948.
- Haimon, P. 'Als vrouwen schrijven: veel idealisme, maar weinig realiteit'. In: *Limburgsch dagblad*, 2 juli 1949.
- Hille-Gaerthé, C.M. van. 'Sophia in de Koestraat'. In: *Het Remonstrantsche weekblad*, 2 mei 1947.
- Knuvelde, G. *Handboek tot de moderne Nederlandsche letterkunde: deel 5*. Tweede, ongewijzigde druk, 's-Hertogenbosch: Malmberg 1964 (1954), p. 196-197.
- Laan, K. ter. *Letterkundig woordenboek voor Noord en Zuid*. Tweede, gewijzigde druk, Den Haag/Djakarta: G.B. van Goor Zonen's Uitgeversmaatschappij 1952 (1941). Geraadpleegd via http://www.dbnl.org/tekst/laan005lett01_01/laan005lett01_01_7009.php#v7006.
- Leeuwen, W.L.M.E. van. *Drift en bezinning: Beknopte geschiedenis der nieuwe Noord-Nederlandse letterkunde*. Amsterdam: Wereldbibliotheek N.V. 1950, p. 404.
- Naeff, T. '[Over: Haersolte, Amœne van. Sophia in de Koestraat. Amsterdam, 1946]'. In: *De Gids* 111 (1948), afl. 1, p. 224-225.
- Panhuijsen, J. 'De staatsprijs voor de letterkunde: opmerkelijke bekroningen'. In: *Arnhemsch Dagblad*, 6 maart 1948a.
- Panhuijsen, J. '’n Bekroonde novellenbundel'. In: *De Nieuwe Eeuw*, 6 maart 1948b.
- Ritter jr., P.H. *Ontmoetingen met schrijvers: Figuren der oude en midden-generatie*. Z.pl.: Vereniging ter bevordering van de belangen des boekhandels 1956, p. 65.
- Romijn, J. 'Proza'. In: *Critische bijlagen* [*Ad interim*] 4 (1947), afl. 4, p. 93-95.
- Schmitz, M. 'Amœne van Haersolte overleden'. In: *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 5 augustus 1952.
- Smeding, H.J. 'Nederlands proza'. In: *Apollo Den Haag* 3, afl. 11 (nov 1948), p. 397-400.
- Smit, G. 'De eerste toekenning van de P.C. Hooftprijs: Een veelszins onbegrijpelijke keuze'. In: *De Gooi- en Eemlander*, 3 april 1948.

Stroman, B. 'De P.C. Hooftprijs, Testimonium Pauperatis'. In: *Algemeen Handelsblad*, 3 maart 1948.

Vos, J. 'Gesprek met Amœne van Haersolte'. In: *De vrouw en haar huis* (1952), p. 304-306.

Vos, J. 'Romantische quintessens van Overijssel's verleden'. In: *Overijssel: Jaarboek voor cultuur en historie* 13 (1959), p. 33-44.

Vriesland, V. E. van. 'Gesublimeerde nuchterheid'. In: *De Nieuwe Stem* 2, nr. 9 (sep 1947).
In: Vriesland, Victor E. van. *Onderzoek en vertoog 2*. Amsterdam: Querido 1958, p. 566-568.

Periode van 1960 tot en met 2016

'Het verhalenpad rond Dalfsen'. In: *Trouw*, 21 februari 2004.

'Overijsselse prijs voor literatuur'. In: *De Tijd De Maasbode*, 27 oktober 1960.

'P.C. Hooft-prijs 1997 voor Judith Herzberg'. In: *De Gelderlander*, 13 maart 1997.

'Tonio zou trots geweest zijn'. In: *Algemeen Dagblad*, 12 december 2012.

'Vierde aflevering Hoepla na veertig jaar alsnog te zien; Verboden programma gereconstrueerd'. In: *Het Parool*, 11 januari 2008.

Beaufort, L. 'De eerste P.C. Hooft-prijs'. In: Hubert, Michaël, et. al. (red.). *Nederlandse literaire prijzen 1880-1985*. Den Haag: Staatsuitgeverij 1986a, p. 12-26.

Beaufort, L. *De Staatsprijs voor de letterkunde. Een onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van de staatsprijs voor de letterkunde en de eerste toekenning van de prijs (P.C. Hooft-prijs) in 1948*. Diss. Rijksuniversiteit Leiden 1986. Z.p.: Berkel en Rodenrijs 1986b.

Blok, W. 'Haersolte, Ernestine Amœne Sophie barones van'. In: Bork, G.J. van, P.J. Verkrujse, et al. (red.). *De Nederlandse en Vlaamse auteurs van middeleeuwen tot heden met inbegrip van de Friese auteurs*. Weesp: De Haan 1985. Online geraadpleegd via http://www.dbnl.org/tekst/bork001nede01_01/bork001nede01_01_0526.php,

Blok, W., G.J. van Bork. 'Haersolte, Amœne van'. In: Bork, G.J. van (red.). *Schrijvers en dichters*. Versie november 2005. Online geraadpleegd op 12 juni 2016 via http://www.dbnl.org/tekst/bork001schr01_01/bork001schr01_01_0420.php.

- Brems, H. *Altijd weer vogels die nesten beginnen*. Vierde druk, Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker 2013 (2006).
- Cazemier, O. 'Amoene van Haersolte (1890-1952)'. In: *Zwols Historisch Tijdschrift* nr. 3 (2011). Geraadpleegd via <http://www.wieiswieinoverijssel.nl/zoekresultaten/p2/584>.
- Dam, F. 'Sa Sydlings'. In: *Leeuwarder Courant*, 23 januari 1987.
- Eck, M. van. 'Boek-opspraak'. In: *Brabants Dagblad*, 14 december 2012.
- Edinga, H. 'Amoene van Haersolte (Utrecht, 23 februari 1890-Dalfsen, 1 augustus 1953)'. In: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden, 1965-1966*. Leiden: E.J. Brill 1966, p. 71-76.
- Entjes, H. 'Overijssel'. In: Toorn, W. van (red.). *Querido's letterkundige reisgids van Nederland*. Amsterdam: Em. Querido's Uitgeverij B.V. 1982, p. 95-96.
- Etty, E. 'Alleen vrouw(tje) voor man en hond'. In: *NRC Handelsblad*, 18 december 2009.
- Fens, K. *Doorluchtig glas: vijftig jaar P.C. Hooft-prijs*. Amsterdam: Querido 1997.
- Fortuin, A. *Geert van Oorschot, uitgever*. Amsterdam: Uitgeverij Van Oorschot 2015.
- Heesen, H. 'Amoene van Haersolte en het huis van haar jeugd'. In: *De Utrechtse Boekhouder* nr. 3 (2013), p. 29-30.
- Keesmaat, H. 'Amoene schreef meer dan kantwerkproza'. In: *De Stentor*, 25 november 2015.
- Knuvelde, G. *Beknopt Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse letterkunde*. Tiende geheel herziene druk, Den Bosch: Malmberg 1982, p. 519.
- Kuijk, J. '[Over Amoene van Haersolte, de titel is afgeknipt]'. In: *Trouw*, 2 juli 1987.
- Laning, D. 'Met de dood voor ogen [portret Amoene van Haersolte]'. In: *De Stentor*, 16 december 2004.
- Leistra, G. 'Fatsoenlijk en wijs'. In: *Elsevier*, 4 januari 2003.
- Leistra, G. 'Nieuw overzicht van één eeuw literaire prijzen'. In: *Nieuwsblad van het Noorden*, 19 december 1986.

- Mooij, J.J.A. 'Hooftprijs: mannenbolwerk in de Nederlandse literatuur'. In: *NRC Handelsblad*, 12 juni 1993.
- Nederhof, K. 'Literatuurprijs met roemruchte reputatie'. In: *ANP*, 11 december 2012.
- Peppelenbos, C. 'Gelauwerd'. In: *Leeuwarder Courant*, 19 december 2015.
- Peters, A. 'En dan moet je die lui bedanken'. In: *De Volkskrant*, 8 december 2012.
- Reijt, V. van de. 'Een kleine prins van het socialisme'. In: *De Groene Amsterdammer*, 2 december 2015.
- Scheepmaker, N. 'Cestodaprijs 1988'. In: *Het Vrije Volk*, 28 oktober 1988a.
- Scheepmaker, N. 'Jan Wolkers'. In: *Leeuwarder Courant* en *Het Vrije Volk*, 13 december 1988b.
- Scheepmaker, N. 'P.C. Hooftprijs'. In: *Leeuwarder Courant* en *Nieuwsblad van het Noorden*, 16 maart 1981.
- Scheepmaker, N. 'P.C.-Hooftprijs'. In: *Leeuwarder Courant*, 24 mei 1977.
- Schoonhoven, G. van. 'Kulcriteria'. In: *Elsevier*, 2 januari 2016.
- Wadman, A. 'Opstellen van Kees Fens en Arthur Lehning'. In: *Leeuwarder Courant*, 18 maart 1967.
- Wage, H.A. '[Over: Haersolte, Amœene van. Sophia in de Koestraat. Amsterdam: Van Oorschot, 1946]'. In: *Amersfoortse stemmen* 60, afl. 6 (nov 1979), p. 198-201.
- Warren, H. 'Dertig jaar Martinus Nijhoffprijs'. In: *Leeuwarder Courant*, 1 maart 1985.
- Zijl, F. van. 'Ik schrijf als een snuffelende hond'. In: *De Volkskrant*, 16 mei 2011.

Bijlage 2: Indeling van de tekstsoorten

Tabel 1 *Indeling van alle culturele autoriteiten naar tekstsoort.*

Tekstsoort	Culturele autoriteit
Bericht n.a.v. het essay van Beaufort over het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs	Kuijk; Dam; Leistra 1986
Bericht over de P.C. Hooft-prijs en bespreking van de winnaars	<i>Provinciale Drentsche en Asser Courant</i> ; Stroman; Smit
Bericht/artikel/ column overig	<i>De Tijd De Maasbode</i> ; Wadman; Leistra 2003; <i>Trouw</i> 2004; Keesmaat; Van de Reijt; Wage; Fortuin
Bericht/column n.a.v. een bekroning/literaire prijs	Scheepmaker 1977, 1981 en 1988a; Warren; Mooij; <i>De Gelderlander</i> ; <i>Het Parool</i> ; ETTY; Van Zijl; Peters; Nederhof; <i>Algemeen Dagblad</i> ; Van Eck; Peppelenbos; Van Schoonhoven
Bespreking van <i>Sophia in de Koestraat</i> (gedeeltelijk)	<i>De Gooi- en Eemlander</i> ; <i>Leeuwarder Courant</i> ; <i>Nieuwsblad van Friesland</i>
Bespreking van <i>Sophia in de Koestraat</i> (volledig)	Dinaux; Buitendijk; Greshoff; <i>Trouw</i> 1948; Romijn; Van Hille-Gaerthé; Bordewijk; Van Eckeren; Van Vriesland; Naeff; Blaman; Panhuijsen 1948a en 1948b; Coster; Smeding; Donker; Haimon
Doctoraalscriptie	Beaufort 1986b
Essay over het ontstaan van de P.C. Hooft-prijs	Beaufort 1986a
Het juryrapport van de P.C. Hooft-prijs 1947	De jury van de P.C. Hooft-prijs 1947
Letterkundig woordenboek	Ter Laan
Literaire reisgids	Entjes
Literatuurgeschiedenis	Van Leeuwen; Knuvelder 1954 en 1982; Brems
Portret	Vos 1952 en 1959; <i>Het Vaderland</i> ; Schmitz; Ritter jr.; Blok; Edinga; Fens; Blok en Van Bork; Cazemier; Heesen; Laning

Bijlage 3: Overzicht van de eindoordeelen van de culturele autoriteiten

In tabel 2 is bij alle werken van Van Haersolte die door de culturele autoriteiten beoordeeld worden aangegeven welke culturele autoriteiten het positief, negatief of neutraal beoordeeld hebben. Van Haersolte is ook in het overzicht opgenomen, omdat een aantal culturele autoriteiten zich expliciet over haar als auteur uitlaten. Een beoordeling wordt als neutraal gezien als het werk genoemd wordt zonder dat er een waardeoordeel wordt gegeven.

Culturele autoriteiten die Van Haersolte en haar werk alleen maar vermelden als een feitje worden niet in het overzicht opgenomen. Deze autoriteiten zijn Ter Laan, *Nieuwsblad van Friesland*, *Leeuwarder Courant*, Scheepmaker 1977, 1981 en 1988a, Warren, Mooij, *De Gelderlander*, *Het Parool*, Van Zijl, *Algemeen Dagblad*, Etty, Peters, Nederhof, Van Eck, Peppelenbos, Van Schoonhoven, Wadman, Leistra 1986 en 2003, *Trouw* 2004, Van de Reijt, Dam, Knuvelde 1982 en Brems.

Tabel 2 *Indeling van de culturele autoriteiten per beoordeeld object en hun waardering*

Beoordeeld object	Waardering	Culturele autoriteit
Van Haersolte	Positief	Van Eckeren; Van Vriesland; Dinaux; Smeding; Vos; Schmitz; Ritter jr.; Knuvelde; de jury van de P.C. Hooftprijs 1947; <i>De Tijd De Maasbode</i> ; Wage; Keesmaat; Fortuin; Edinga; Blok; Laning; Blok en Van Bork; Entjes; Beaufort; Cazemier; Heesen
	Negatief	Greshoff; Van Leeuwen; Scheepmaker 1988b; Fens; Kuijk
	Neutraal	Panhuijsen; <i>Het Vaderland</i>
<i>Sophia in de Koestraat</i>	Positief	Van Hille-Gaerthé; Bordewijk; Van Vriesland; Naeff; Panhuijsen; Buitendijk; Coster; Smeding; Donker; <i>Trouw</i> 1948; Haimon; Vos; Schmitz; Smit; <i>Provinciale Drentsche en Asser Courant</i> ; de jury van de P.C. Hooftprijs 1947; Fortuin
	Negatief	Blaman; Dinaux; Greshoff; Van Leeuwen; Kuijk; Fens
	Neutraal	Romijn; Stroman
‘Sophia in de Koestraat’	Positief	Van Hille-Gaerthé; Bordewijk; Van Vriesland; Haimon
	Negatief	Blaman; Smit; Greshoff; Van Leeuwen; Dinaux

	Neutraal	Van Eckeren
‘De stemmen’	Positief	Bordewijk; Romijn; Van Eckeren; Van Vriesland; Naeff; Panhuijsen; Blaman; Buitendijk; Coster; Donker; <i>Trouw</i> 1948; Vos; Smit; Knuvelder; de jury van de P.C. Hooftprijs
	Negatief	Greshoff; Dinaux; Van Leeuwen
	Neutraal	<i>De Gooi- en Eemlander</i>
‘Hang- en sluitwerk’	Positief	Van Eckeren; Van Vriesland; Panhuijsen; Coster; Smit
	Negatief	Blaman; Dinaux; Greshoff; Van Leeuwen
‘Alfonsientje’	Positief	Buitendijk
	Negatief	Blaman; Dinaux; Greshoff; Van Leeuwen
	Neutraal	Van Eckeren; Panhuijsen
‘Maharadja’	Positief	Smeding
	Negatief	Blaman; Dinaux; Greshoff; Van Eckeren; Van Leeuwen
	Neutraal	Panhuijsen
‘De Spinnepoppe’	Positief	Bordewijk; Van Vriesland; Panhuijsen; Blaman; <i>Trouw</i> 1948
	Negatief	Blaman; Dinaux; Greshoff; Van Eckeren; Van Leeuwen
‘Mevrouw Christina van Keldoenck’	Positief	Buitendijk; Smit
	Negatief	Blaman; Dinaux; Greshoff; Panhuijsen; Van Eckeren; Van Leeuwen
<i>De Laatste</i>	Positief	Edinga; Beaufort
<i>De Komeet en het Harlekijntje</i>	Positief	Vos; Knuvelder
	Neutraal	Schmitz
<i>De Roerkop</i>	Positief	Vos
<i>Lucile</i>	Positief	Schmitz; Edinga; Heesen

Bijlage 4: Overzicht van de mentions

Tabel 3 *Indeling van de werken en/of auteur(s) uit de mentions naar type mention en culturele autoriteit*

Werken en/of auteur(s) uit de mention	Type mention	Culturele autoriteit
Aart van der Leeuw	Informerend	Haimon
Anatole France	Waardetoekennend	Van Vriesland; Coster
Arij Prins	Expliciet negatief canoniserend	Kuijk
Arthur van Schendel	Informerend	Haimon; <i>Het Vaderland</i>
C.C.S. Crone	Waardetoekennend	Heesen
Emile Seipgens	Informerend	Van Eckeren
Emily Brontë	Waardetoekennend	Vos
Eudore Welty	Waardetoekennend	Heesen
Expressionisten en Tachtigers	Informerend	Stroman
Ferdinand Bordewijk	Informerend	Van Eckeren
Herman de Man	Informerend	Edinga
Katherine Mansfield	Waardetoekennend	Naeff; Heesen
Katherine Mansfield	Waardevergroterend	Panhuysen
<i>Letje</i> van Top Naeff	Informerend	Van Vriesland
Louis Couperus	Waardeverkleinend	Greshoff; Kuijk
Louis Couperus	Waardetoekennend	Smeding
Louis Couperus	Informerend	Blok
<i>Rolien en Ralien</i> van Josepha Mendels	Waardevergroterend	Bordewijk
<i>The Gioconda Smile</i> van Aldous Huxley	Waardetoekennend	Naeff
<i>The Lovely lady</i> van D.H. Lawrence	Waardetoekennend	Naeff
Top Naeff	Expliciet canoniserend	Bordewijk; Donker
Top Naeff	Informerend	Coster; Edinga
Top Naeff	Waardetoekennend	Vos
Truman Capote	Waardetoekennend	Heesen
Willa Carther	Waardetoekennend	Heesen
<i>Wuthering Heights</i> van Emily Brontë	Informerend	Donker